

Mimořádné události v globálních souvislostech

Metodika pro učitele ZŠ

Obsah

Úvod	5
Jak používat příručku	6
Mimořádné události	7
Globální rozvojové vzdělávání	8
Přehled lekcí	10
Lekce:	12
Mimořádné události u nás a ve světě	12
verze pro mladší žáky	13
verze pro starší žáky	15
informační text pro učitele	17
Jakou řečí mluví povodeň	20
verze pro mladší žáky	21
verze pro starší žáky	23
informační text pro učitele	24
Evakuační zavazadlo	26
verze pro mladší žáky	27
verze pro starší žáky	28
informační text pro učitele	29
Táhneme za jeden provaz	32
verze pro nejmladší žáky	33
verze pro mladší žáky	34
verze pro starší žáky	36
informační text pro učitele	38
Pravda, nebo ne	42
verze pro mladší žáky	43
verze pro starší žáky	45
informační text pro učitele	46
Tržiště potřeb	48
verze pro starší žáky	49
informační text pro učitele	51
Zdroje	56

Název: **Mimořádné události v globálních souvislostech. Metodika pro učitele ZŠ**

Autorky: **Veronika Frélichová, Adriana Kábová, Šárka Hauznerová, Martina Kollerová**

© Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce. Praha 2019, 2. aktualizované vydání

ISBN 978-80-907574-0-0

Vážení pedagogové,

jsme si téměř jisti, že pokud berete do rukou tuto příručku, patříte mezi ty, kterým není lhostejné, co se děje ve Vašem blízkém okolí, ve Vašem regionu stejně tak jako na celém světě.

Cílem této metodiky je usnadnit Vám výuku témat spojených s oblastí mimořádných událostí a zejména povodní jak v České republice, tak za jejími hranicemi a představit tyto události v celosvětovém kontextu.

Příručka je určena primárně pedagogům základních škol, lekce je možné **snadno zapojit do výuky na prvním i druhém stupni** nebo je využít v rámci **projektového dne**. Aktivitu jsme koncipovali tak, aby se navzájem doplňovaly se všemi **průřezovými tématy** a s tematikou **ochrany člověka za mimořádných událostí** obsaženou v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV). Doufáme, že Vám budou lekce této příručky sloužit k uplatňování ve výuce variabilně a průřezově školním vzdělávacím programem.

Jednotlivé lekce svým zařazením spadají do kategorie globálního rozvojového vzdělávání, které vnímáme jako nejvhodnější nástroj vedoucí k rozvoji odpovědnosti za své okolí. V propojeném světě máme všichni možnost spolupracovat při snižování rizik povodní a při odstraňování škod po povodních v různé míře kdekoli na světě. Doufáme, že příručkou přispějeme k zájmu žáků o celosvětové dění a k tomu, že se Vaši žáci budou vnímat jako jeho možní hybatelé.

Nechť Vám příručka slouží k užitku.

Tým Diakonie ČCE – Střediska humanitární a rozvojové spolupráce

Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce

Tato příručka vznikla na základě zkušeností pracovníků Diakonie ČCE s tématem povodní v České republice na jedné straně a tématem zahraniční humanitární pomoci a rozvojové spolupráce na straně druhé. V České republice pomáháme od roku 1997 s odstraňováním škod po povodních, dlouhodobě a průběžně spolupracujeme s lidmi ohroženými povodněmi a přispíváme ke zvyšování odolnosti komunit. Ve světě se věnujeme humanitární pomoci po mimořádných událostech, ať už přírodních, či způsobených člověkem.

V uplynulých letech jsme zasahovali díky veřejným sbírkám například po tajfunu Haiyan na Filipínách či po zemětřesení a tsunami na Sulawesi v Indonésii. V Myanmaru, Jordánsku a Libanonu dlouhodobě podporujeme ty, které ozbrojené konflikty vyhnaly do uprchlických táborů. Od roku 2014 poskytujeme humanitární pomoc také lidem zasaženým konfliktem na Ukrajině. V Kambodži podporujeme budování odolnosti místních komunit v několika oblastech: zemědělství, podpora zdrojů obživy, sociální sféra a snižování rizika mimořádných událostí. Během dvou let (2017 – 2018) jsme také vyslali 9 evropských dobrovolníků do neziskových organizací v Kambodži, Ugandě, Etiopii a Nepálu.

V žádné ze zemí, kde působíme, nepracujeme sami. Věříme, že možnosti dokážou nejlépe najít a využít místní lidi, kteří znají kulturu a historii země, potřeby a zvyklosti jejích obyvatel. Ve všech zemích, kde působíme, spolupracujeme s lokálními partnery. Jsme přesvědčeni, že takto vedené projekty jsou efektivní a dlouhodobě udržitelné.

1/ Jak používat příručku

Tato příručka nabízí **šest zhruba 45minutových výukových lekcí** přizpůsobených k použití do standardní vyučovací hodiny na **prvním i druhém stupni základní školy**. Vycházíme z přesvědčení, že každý z Vás, pedagogů, má svůj osobitý styl výuky a že každé třídě vyhovuje trochu jiné tempo. Časová dotace jednotlivých aktivit je proto spíše orientační a budeme rádi, když aktivitu přizpůsobíte konkrétním potřebám své třídy. V příručce používáme označení mladší a starší žáci, které vychází z pilotáží aktivit na **I. stupni (mladší žáci)** a **II. stupni (starší žáci) základních škol**. Lekce Táhneme za jeden provaz obsahuje i variantu pro **přípravné ročníky a 1. třídy základních škol (nejmladší žáci)**. Zařazení lekce do učiva příslušného ročníku základní školy však necháváme zcela na Vašem uvážení a potřebách Vaší třídy. U lekcí najdete i variace a tipy, které lze do výuky zapojit.

Lekce do příručky jsme sestavili tak, aby:

- pokrývaly různé vzdělávací obory a věk žáků, a byly tedy využitelné právě pro Vaši třídu a předmět
- postupovaly od příčin a vzniku povodní přes připravenost na ně, jejich průběh, reakce komunity, případnou humanitární pomoc až po dlouhodobé následky a další souvislosti
- pracovaly se škálou zemí světa od nejvyspělejších po nejméně rozvinuté s využitím různých kontinentů
- respektovaly postup od lokálního ke globálnímu – přenos zkušeností blízkých žákům do kontextu jiných zemí
- nabídly participativní metody výuky, které nemusí být v běžném vyučování obvyklé

Lekce vycházejí z metod kritického myšlení a učebního modelu E-U-R, jsou tedy většinou rozděleny na tři fáze:

- **evokace**, kdy se žáci seznamují s tématem a aktivují svoje předchozí vědomosti s ním spojené
- **uvědomění**, kdy žáci získávají nové informace, třídí je, přemýšlí nad nimi, komunikují s ostatními
- **reflexe**, kdy si žáci uvědomují, co se naučili, hodnotí svoje zapojení a vyjadřují svoje pocity

Doporučujeme nezapomínat na fázi reflexe, která se v časové tísní často krátí či vypouští. Přitom je nedílnou součástí lekcí, umožňuje žákům lépe strukturovat vlastní poznatky a přináší také důkazy o učení a zpětnou vazbu pro Vás, pedagogy. Raději tedy zkrátte fázi evokace, aby Vám zbylo více času na konci lekce.

Každá ze šesti lekcí v této příručce se skládá z **popisu aktivit v lekci a následného informačního textu pro učitele**. Popis lekce obsahuje **anotaci, cíle, návaznost na RVP ZV, čas trvání a metodické instrukce k výuce lekce**, ale také mnohé tipy na další úpravu aktivit. Záleží na Vašem úsudku, zda je konkrétní třída zralá na určitý typ aktivit, s obměnami můžete lekce použít i v nižších či vyšších ročnících. Informační text pro učitele pak slouží jako zásobník potřebných informací pro Vaši lepší orientaci v tématu. Doporučujeme Vám přečíst si nejen informační text k lekci, kterou budete chtít učit, ale i informační texty u dalších lekcí, v nichž můžete načerpat užitečné propojující poznatky. Na **příloženém USB disku** najdete samostatné lekce v PDF formátu a všechny přílohy – videa, zvukové nahrávky, fotografie a pracovní listy.

2/ Mimořádné události (MU)

Povodeň, tornádo, zemětřesení... Na mimořádné události musíme reagovat a vypořádávat se s nimi, protože jsou nedílnou součástí našeho života. Pojem mimořádná událost je podle českých zákonů¹ definován jako „**škodlivé působení sil a jevů vyvolaných činností člověka, přírodními vlivy a také havárie, které ohrožují život, zdraví, majetek nebo životní prostředí a vyžadují provedení záchranných a likvidačních prací**“.

Provádění záchranných a likvidačních prací při mimořádných událostech je zabezpečováno zejména Hasičským záchranným sborem České republiky a jednotkami požární ochrany zařazenými do plošného pokrytí kraje, Policií České republiky, zdravotnickou záchrannou službou kraje a případně ostatními složkami, které lze k této činnosti využít. V případě součinnosti dvou a více složek při přípravě na mimořádnou událost nebo při jejím řešení se využívá systém spolupráce, který je označován jako integrovaný záchranný systém.

Mimořádné události můžeme dělit podle příčiny vzniku na přírodní (živelní) katastrofy a katastrofy způsobené člověkem. Mezi přírodní patří například povodně, dlouhotrvající sucha a jimi vyvolané požáry, sněhové kalamity a laviny, vichřice, tajfuny a další větrné jevy, zemětřesení a následné vlny tsunami, vulkanická činnost, sesuvy a propady půdy či epidemie nemocí a škůdců. Živelní katastrofy sice primárně vznikají činností přírodních sil, chování lidí ale může jejich průběh a dopad významně ovlivnit. Mimořádnými událostmi způsobenými přímo člověkem jsou pak například úniky chemických či radioaktivních látek z továren, požáry a výbuchy, hromadné dopravní nehody, zřícení a narušení staveb, nepokoje a ozbrojené konflikty, terorismus.

Kde se v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání objevují mimořádné události?

V Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání je výuka tématu **ochrana člověka za mimořádných událostí** (OČMU) začleněna do různých vzdělávacích oblastí. Cílem této výuky je především připravenost žáků na mimořádné události v jejich blízkém okolí a schopnost reagovat – poskytování první pomoci, evakuace, zásady chování v krizové situaci, postupy, jak chránit život, zdraví a majetek a předcházet zbytečně velkým ztrátám a škodám. Školy často používají k výuce tohoto tématu aktivizační a demonstrační metody – cvičení v terénu, simulace, praktické ukázky.

Zároveň se mimořádné události objevují v učivu přírodopisu (přírodní jevy – sopky, zemětřesení, povodně), zeměpisu (krajinná sféra, ochrana člověka při ohrožení zdraví a života) a příležitostně i dějepisu (dřívější epidemie, hladomory a dále katastrofy ve 20. století, jako například havárie v Černobylu). Zde se učitelé zaměřují na jejich vznik, příčiny a následky pro společnost.

O mimořádných událostech se tedy v obecné rovině do určité míry učí, ovšem málokdy reagujeme ve výuce na aktuální katastrofu, ať už kousek od nás, nebo na druhém konci světa, která je s globálními tématy provázaná. Takové události a způsob naší pomoci při nich se přitom v posledních letech pravidelně stávají předmětem veřejné diskuse, důležitým tématem ekonomickým, politickým i sociálním, tématem globálního rozvojového vzdělávání.

¹) Viz zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

3/ Globální rozvojové vzdělávání (GRV)

Jak jsme zmínili v úvodu této příručky, jejím smyslem je posílit schopnost žáků převzít odpovědnost při zvládání mimořádných událostí u nás i ve světě. Domníváme se, že účinným nástrojem může být v tomto ohledu globální rozvojové vzdělávání, které směřuje k rozvíjení schopnosti nazírání na dnešní globální svět ve všech jeho souvislostech a k přijetí odpovědnosti za své vlastní počínání a jeho důsledky.

myšlení v souvislostech / odpovědnost za vytváření světa aktivní podílení se na řešení problémů / respekt a spolupráce

Samostatné průřezové téma či vzdělávací oblast Globální rozvojové vzdělávání v Rámcovém vzdělávacím programu pro základní vzdělávání (RVP ZV) nenajdete. Klíčové pojmy tohoto konceptu jako globální souvislosti, odpovědnost, aktivní participace, spolupráce a respekt jsou však rozesety v RVP ZV na mnoha místech. Prolínají se všemi průřezovými tématy a některými vzdělávacími oblastmi.

Definice GRV²

Globální rozvojové vzdělávání:

- přispívá k pochopení rozdílů a podobností mezi životy lidí v rozvojových a rozvinutých zemích
- usnadňuje porozumění ekonomickým, sociálním, politickým, environmentálním a kulturním procesům
- rozvíjí dovednosti a podporuje vytváření hodnot a postojů tak, aby lidé byli schopni a ochotni aktivně se podílet na řešení lokálních a globálních problémů
- směřuje k přijetí zodpovědnosti za vytváření světa, kde mají všichni lidé možnost žít důstojný život

životní prostředí
rozvojová spolupráce
rozvojové cíle tisíciletí
dětská práva
mezinárodní rozvoj
humanitární pomoc
etické spotřebitelství
migrace
konflikty a násilí
pojetí rozvoje
populační růst
rovnost mužů a žen
odpovědná spotřeba
demokracie a dobré vládnutí
chudoba a nerovnost
přístup ke zdravotní péči
práva seniorů
úroveň zdravotní péče
základní lidská práva
světový obchod
potravinová bezpečnost
diskriminace a xenofobie
mezinárodní instituce a nadnárodní korporace

2) MZV ČR. Národní strategie Globálního rozvojového vzdělávání 2011–2015 aktualizovaná pro období 2016–2017 [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: www.mzv.cz

Jakým tématům se věnuje globální rozvojové vzdělávání?

Základní principy GRV

Globální rozvojové vzdělávání vede žáky k pochopení souvislostí mezi jevy současného světa a k přijetí dílu odpovědnosti za stav a vývoj naší planety. Cílem GRV je posuzovat problémy lokálního charakteru v globálním kontextu a hledat přitom pojítka mezi jednotlivými jevy.

Zařadíme-li například do výuky blok o pěstování banánů, v němž se žáci dozvědí, kde a jak se banány pěstují, nejedná se automaticky o GRV. Pokud se ale v rámci stejného bloku zaměříme na to, v jakých podmínkách pracují lidé na banánových plantážích a jak žijí či jakou cestu musí trs banánů urazit, než se dostane na prodejní pult v českém supermarketu, jak je tato cesta nákladná, jaké jsou její environmentální dopady, zda existují nějaké alternativy a co vlastně řídí naše spotřební chování, pak se již jedná o lekci GRV. Stejně tak pokud do hodiny zeměpisu či přírodopisu zařadíme povídání o povodních například na Filipínách, ukážeme si, jak vznikají přívalové povodně, žáci se sice dozvědí spoustu nových informací, ale lekce GRV to není. Avšak pokud budeme o povodních na Filipínách kromě přírodních souvislostí hovořit v kontextu dané kultury, ekonomické situace a dopadu na tamní společnost, případně srovnáme povodeň ve filipínské vesnici s povodní v české vesnici, přičemž prodiskutujeme otázky občanské angažovanosti a roli jedince v krizových situacích, pak se již jedná o lekci globálního rozvojového vzdělávání.

Učit dle metod globálního rozvojového vzdělávání vyžaduje rovněž schopnost otevřeně přijímat názory žáků. Pokud žáci vyvodí z aktivity poněkud odlišný závěr než učitel sám, nemusí to nutně znamenat, že by postupovali chybně. Rozdílné výstupy aktivit mohou být výsledkem rozdílného způsobu uvažování a všímání si jiných podrobností. V GRV nejde ani tak o předávání faktů jako spíše o to, jak ukazovat cesty k hledání souvislostí, rozklíčování problémů a vytváření si vlastních názorů.

Pravidla a principy GRV

- 1. Zasazovat jevy do širších sociálních, ekonomických, politických, kulturních a environmentálních souvislostí.** Pouze tak můžeme žáky dovést ke skutečnému pochopení problému, případně je motivovat k zaujetí aktivního postoje.
- 2. Snažit se užívat popisný jazyk a vyvarovat se tak příliš zjednodušujících interpretací jevů.** V případě, že z jakéhokoli důvodu dáme přednost interpretaci, je důležité, aby si jak učitel, tak i žáci byli vědomi faktu, že se jedná pouze o jednu z možností výkladu jevu, nikoli o absolutní tvrzení. Když vidíme například obrázek etiopského dítěte bez bot, existuje více způsobů, jak jej popsat: 1. „bosé dítě“ nebo 2. „dítě z chudé rodiny, která nemá na boty“ atd. Zatímco první vyjádření je nestranným, reálným popisem jevu, druhé vyjádření již obsahuje naši vlastní interpretaci jevu, která může být mylná.
- 3. Ukazovat celé spektrum jevů a srovnávat srovnatelné.** Pokud například hovoříme o životě v Etiopii, je důležité, abychom ukázali jak domy vesnické – tradiční, tak i domy městské – moderní. Ukážeme-li jen život na vesnici, vystavujeme se nebezpečí šíření stereotypu „všichni Etiopané žijí v domech ze dřeva a hlíny“. Stejně tak obydlí a způsob života na etiopské vesnici bychom měli porovnávat pouze s obydlími a způsobem života na české vesnici, nikoli však v českém městě.
- 4. Být žákům průvodcem v procesu učení a být otevřený různým možnostem, názorům a závěrům.** Cílem GRV je rozvíjet schopnost žáků analyzovat informace, utvářet si na jejich základě názory a zaujímat postoje. Naším cílem by tudíž nemělo být jen předávat fakta a již utvořené názory a hodnoty, ale nabízet příležitosti k tomu, aby si žáci mohli utvořit vlastní názor a na jeho základě pracovat s hodnotami.

4/ Přehled lekcí

		Navrhované zařazení do výuky
Mimořádné události u nás a ve světě	mladší žáci	Člověk a jeho svět, Výchova demokratického občana, Environmentální výchova
	starší žáci	Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova demokratického občana, Environmentální výchova
Jakou řečí mluví povodeň	mladší žáci	Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk), Výchova demokratického občana, Multikulturní výchova
	starší žáci	Jazyk a jazyková komunikace (Anglický jazyk), Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova demokratického občana, Multikulturní výchova
Evakuační zavazadlo	mladší žáci	Člověk a jeho svět, Osobnostní a sociální výchova
	starší žáci	Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Osobnostní a sociální výchova, Etická výchova
Táhneme za jeden provaz	nejmladší žáci a mladší žáci	Člověk a jeho svět, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech
	starší žáci	Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Etická výchova
Pravda, nebo ne	mladší žáci	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk), Člověk a jeho svět, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova
	starší žáci	Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk), Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova
Tržiště potřeb	starší žáci	Matematika a její aplikace, Výchova k občanství, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Zeměpis, Etická výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Typ aktivit	Fáze mimořádné události (povodně)	Oblasti světa	Strana
didaktická hra, práce s fotografiemi a diskuse	přehled typů mimořádných událostí	porovnání různých zemí	13
práce s fotografiemi, diskuse	přehled typů mimořádných událostí	porovnání různých zemí	15
pohybová aktivita	přípravenost na povodeň, průběh	Austrálie	21
simulační hra	přípravenost na povodeň, průběh	Austrálie	23
řešení problému, diskuse	přípravenost na povodeň	Česká republika	27
řešení problému, diskuse	přípravenost na povodeň	Česká republika – Etiopie	28
simulační hra	průběh povodně, následky, pomoc	Česká republika	33
simulační hra	průběh povodně, následky, pomoc	Česká republika – Moldavsko	36
pohybová aktivita, týmová soutěž	všechny fáze povodně	porovnání různých zemí	43
analýza novinových článků, diskuse	všechny fáze povodně	porovnání různých zemí	45
simulační hra	následky povodně, humanitární pomoc	porovnání různých zemí	49

Mimořádné události u nás a ve světě

Lekce je vhodná jako úvod k učivu o mimořádných událostech. Žáci se seznámí s hlavními druhy mimořádných událostí převážně přírodního původu v různých částech světa. Žáci přiřazují fotografie k popisům konkrétních mimořádných událostí a zamýšlí se nad jejich příčinami a dopady.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Člověk a jeho svět, Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova demokratického občana, Environmentální výchova

Prostřednictvím této lekce:

- vedete žáky k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
- vedete žáky k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení
- motivujete žáky k ohleduplnosti a ochotě pomáhat

Verze lekce pro mladší žáky

Cíle lekce pro mladší žáky

- žák rozpozná a pojmenuje některé druhy mimořádných událostí
- žák pojmenuje země výskytu jednotlivých mimořádných událostí
- žák vysvětlí příčiny některých druhů mimořádných událostí
- žák odvodí dopady mimořádných událostí na život lidí

Pomůcky – lekce pro mladší žáky

- fotografie čtyř mimořádných událostí (viz příloha na USB disku)
- výroky z reportáží (pro pedagogy) (viz příloha na USB disku)
- 2 makety mikrofonu (lze vyrobit například z ruličky od toaletního papíru a pěnového či jiného míčku)
- velká politická mapa světa

Popis lekce pro mladší žáky

Evokace (10 min.)

Na tabuli napište slovo **katastrofa**. Vyzvěte žáky, aby uvedli vše, co se jim vybaví, když slyší toto slovo. Jejich nápady zapisujte na tabuli. Jedná se o brainstorming, zapisujte proto vše, co žáci řeknou. Jde o volné asociace na dané téma, proto je relevantní vše, co žáky napadá. V této fázi tedy vyřčené pojmy nehodnoťte, nerozvádějte ani neuvádějte na pravou míru.

V druhé fázi shrňte, co ve třídě zaznělo. Vyjasněte vyřčené pojmy a vysvětlíte, že dnes se budeme zabývat živelními katastrofami – konkrétně budeme hovořit o povodni, požáru a zemětřesení.

Nakonec se ptejte, jak tyto katastrofy vznikají. Proces vzniku jevů stručně shrňte či v případě potřeby dovysvětlíte.

Uvědomění

Televizní diskuse (10 min.)

Nyní se ocitáme v pravidelné televizní diskusi (publicistickém pořadu). V této debatě dostávají běžní lidé prostor ke sdílení vlastních zkušeností a zážitků. Jako učitel se postavíte do role moderátora. Zdůrazněte, že tématem dnešního pořadu jsou katastrofy: povodně, požáry a zemětřesení.

Zeptejte se žáků, zda mají přímou zkušenost s nějakou z katastrof, které zazněly v úvodu hodiny. Pokud žáci nemají přímou zkušenost, mohou sdílet příběhy svých blízkých. Snažte se vytvořit atmosféru televizního studia – když hovoříte, používejte „mikrofon“. Druhý mikrofon pak bude kolovat mezi dětmi.

Než začnete, stanovte jasná pravidla diskuse: Je potřeba hovořit zřetelně a hlavně si neskákat do řeči. Kdo nemá v ruce mikrofon, nemůže hovořit – pomineme-li, že je neslušné nenechat někoho domluvit, nebyl by mluvčí bez mikrofonu v televizním přenosu slyšet. Vžijte se do své role moderátora – žáky tím motivujete. Mikrofon má v zásadě skrytou kázeňskou funkci. Jako moderátor se doptávejte na podrobnosti: Co se přesně stalo? Jak k tomu došlo? Co jste v dané situaci museli udělat? Jak vás či vaše blízké situace ovlivnila, jaký měla dopad? Pomohl vám někdo? Jak?

Vysvětlíte, kdo a jak zasahuje v ČR při takovýchto událostech.

Mimořádné události (15 min.)

Po třídě vylepte na 4 různá místa po jedné fotografii (viz příloha na USB disku): povodeň (ČR), povodeň (Pákistán), lesní požár (Austrálie) a zemětřesení (Haiti). Na dobře přístupné místo umístěte politickou mapu světa (nemáte-li ji k dispozici, promítněte mapu světa na interaktivní tabuli).

Na úvod aktivity žákům sdělte, že v televizi ještě zůstaneme – přesuneme se do redakce zpravodajství. Do redakce dorazily 4 různé reportáže. Podklady k reportážím (fotografie a texty) se nedopatřením pomíchaly – zakopli jste se složkou a ta se rozletěla po celé redakci. Za chvíli ale začíná vysílání a potřebujete všechny podklady zase srovnat. Nevíte však, který text patří k jaké fotografii. Proto požádáte děti, aby Vám v tom pomohly udělat pořádek.

Přečtěte vždy jeden z výroků popisujících situaci (viz příloha na USB disku – verze pro mladší žáky – Výroky z reportáží). Úkolem žáků je najít fotografii, ke které text patří. Připomeňte žákům, že se nacházejí v redakci zpravodajství, a proto je třeba chovat se tiše – aby nerušili ostatní, kteří zde pracují. Když tedy najdou obrázek odpovídající popisu, jen se k němu tiše postaví a zůstanou stát na místě. Ptejte se žáků, jak přišli na to, že text náleží právě k jimi zvolenému obrázku. Pokud si někteří stoupnou k obrázku, který neodpovídá danému výroku, neopravujte je přímo. Spíše mezi skupinkami iniciujte diskusi a nechte žáky, aby sami zdůvodnili, kdo a proč stojí u správného obrázku. Naveďte žáky k tomu, aby každou zemi také společnými silami našli na mapě a pojmenovali kontinent, na kterém leží. Doplňte i další informace ke každé události (viz informační text pro učitele).

Reflexe (10 min.)

Posaďte se do kroužku a přeneste se z redakce zpět do třídy. Fotografie přemístěte doprostřed kroužku či připevněte na tabuli tak, aby na ně všichni viděli. Krátce shrňte, o jakých mimořádných událostech jste v rámci aktivity hovořili a kde se tyto události staly.

Situace mohou v dětech vyvolat rozličné pocity a emoce. Nejdříve je potřeba probrat to, co získané informace v žácích vyvolaly:

- Jak jste se během hry odehrávající se v redakci zpravodajství cítili? Co jste prožívali?

Pak připomeňte vždy jednu mimořádnou událost po druhé a přitom se žáků ptejte:

- Co ji způsobilo?
- Jaké následky měla pro místní obyvatele?
- Co lidé bezprostředně po zasažení potřebovali? Kdo jim nejspíše pomohl?

Nakonec žáky vyzvěte, aby se nyní zkusili zamyslet nad všemi situacemi najednou:

- Mají tyto události něco společného? Co to je?
- Může podobná situace nastat i u nás?
- Když nastane povodeň o stejné síle v ČR a zároveň v Pákistánu, budou následky pro obyvatele ČR a Pákistánu stejné, či odlišné?
- Proč se budou následky lišit?
- Pokud by se něco takového stalo v našem městě / naší vesnici, co byste každý mohl udělat jako jedinec? Pomáhali byste? Jak?

Verze lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák definuje pojem mimořádná událost
- žák pojmenuje na základě fotografií jednotlivé druhy mimořádných událostí a odhadne místo průběhu mimořádné události (stát, kontinent)
- žák analyzuje příčiny mimořádné události a dopady mimořádné události na životy lidí a uvede vztah mezi nimi
- žák uvede příklady možné pomoci zasaženým a navrhne, jak by mohl sám přispět ke snížení vlivu dopadů mimořádných událostí ve svém okolí

Pomůcky – lekce pro starší žáky

- fotografie deseti mimořádných událostí (viz příloha na USB disku)
- pracovní list (pro žáky) (viz příloha na USB disku)
- řešení k pracovnímu listu (pro pedagogy) (viz příloha na USB disku)
- šablona kostky (viz příloha na USB disku)
- velká politická mapa světa
- nůžky
- lepidlo

Popis lekce pro starší žáky

Evokace (10 min.)

Na tabuli napište slovo **katastrofa**. Vyzvěte žáky, aby řekli vše, co se jim vybaví, když slyší toto slovo. Jejich nápady zapisujte na tabuli. Jedná se o brainstorming, zapisujte proto vše, co žáci řeknou. Jde o volné asociace na dané téma, proto je relevantní vše, co žáky napadá. V této fázi tedy vyřčené pojmy nehodnoťte, nerozvádějte ani neuvádějte na pravou míru.

V druhé fázi shrňte, co ve třídě zaznělo. Vysvětlete, že dnes se budete zabývat živelními katastrofami a některými katastrofami způsobenými lidskou činností. Ptejte se, jak jednotlivé katastrofy vznikají. Proces vzniku jevů stručně shrňte či v případě potřeby dovysvětlete.

Vysvětlete také, že u nás v ČR se stejně jako v dalších zemích stará o ochranu svých obyvatel při katastrofách stát. Máme proto i zákony³⁾, ve kterých je zakotvena pomoc obyvatelům naší země v těchto situacích. V zákonech ČR a odborných materiálech se pro katastrofy používá termín **mimořádná událost** (MU). Proto tento termín budeme od této chvíle používat i my.

Následně se žáků zeptejte, zda někdo z nich nějakou mimořádnou událost zažil. Jakou a co se přesně stalo? Jak jste situaci vy či vaši blízcí řešili? Pomohl vám někdo? A pomohli vy jste někomu jinému?

Uvědomění (20 min.)

Vysvětlete, že nyní se budeme zabývat některými konkrétními případy mimořádných událostí, které se ve světě skutečně odehrály.

3) Jedná se o zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, dále o zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon) a ústavní zákon č. 110/1998 Sb., o bezpečnosti České republiky, ve znění ústavního zákona č. 300/2000 Sb.

Žáky rozdělte na skupinky po třech až čtyřech. Každé skupince dejte pracovní list s popisy mimořádných událostí (viz příloha na USB disku) a nechte jim několik minut na přečtení. Mezitím rozmístěte po třídě fotografie k událostem (viz příloha na USB disku) a velkou politickou mapu světa (nemáte-li ji k dispozici, promítněte mapu světa na interaktivní tabuli).

Vysvětlíte žákům, že jejich úkolem je nyní nalézt fotografie vztahující se k událostem z pracovního listu. Do pracovního listu mají žáci uvést číslo příslušné fotografie, doplnit, o jakou mimořádnou událost se jedná, a připsat zemi, v níž se odehrála. Upozorněte na vyvěšenou mapu světa, která může žákům při jejich práci pomoci. Naznačte, že nejde o to, mít vše správně či nejrychleji, ale spíše se nad fotografiemi skutečně zamyslet a zkusit vyvodit, co k čemu patří. Některé fotografie záměrně neukazují mimořádnou událost v jejím průběhu, ale zobrazují například fázi po ní – žáci si tedy musí domýšlet její kontext.

Během skupinové práce procházejte mezi žáky a pozorujte jejich postup. Získáte tak přehled o tom, co je potřeba více osvětlit, až budete opět pracovat společně jako celá třída.

Po uplynutí stanoveného časového limitu vyzvěte žáky, aby se posadili do kroužku tak, aby každá skupinka seděla pohromadě. Sundejte fotografie a společně je s žáky jednu po druhé projděte (můžete je případně promítat přímo z USB disku) a diskutujte o správných řešeních (viz příloha na USB disku). Vyzvěte žáky, aby si případné chyby v pracovních listech opravovali.

Při probírání jednotlivých fotografií se ptejte:

- Na jakém kontinentu daná země leží?
- Co asi mimořádnou událost způsobilo? Jak k ní dle vašeho názoru došlo?
- Jaké následky měla tato mimořádná událost pro místní obyvatele?
- Co asi lidé bezprostředně po zasažení potřebovali? Kdo jim nejspíše pomohl?

V závěrečné reflexi aktivity se ptejte:

- Mají všechny tyto mimořádné události něco společného?
- Které ze zmiňovaných událostí ve světě by se reálně mohly stát i u nás?
- V případě, že by například u nás nastala povodeň o stejné síle, jako byla ta v Pákistánu, byly by její důsledky stejné, či odlišné?
- Na čem tedy závisí dopad mimořádných událostí?
- Kdyby se taková událost stala u nás, co byste mohli udělat vy jako jedinci?

Na příkladu povodně v ČR vysvětlíte, jak probíhá zasahování při MU v naší zemi – poukažte na existenci IZS (integrovaného záchranného systému) a jeho funkci a také na to, jak odklizení následků povodní v ČR probíhá. Můžete zmínit roli a význam občanské angažovanosti a dobrovolnictví. Je vhodné začít od ČR, protože tím si žáci lépe uvědomí kontext mimořádné události a bude se jim pak snáze přemýšlet o dalších situacích ve světě.

Pozor, mezi obrázky je jeden, který **není mimořádnou událostí** – výbuch sopky v Antarktidě. Žáci si skrze tento případ uvědomí, co je a není mimořádnou událostí, a připomenou si definici mimořádné události (viz str. 7). Výbuch sopky v Antarktidě je sice rozsáhlý přírodní děj, ale nemá negativní dopad na lidskou společnost, majetek a životy, protože se stal na neobydleném území. Není tedy potřeba při něm nijak zasahovat.

Reflexe (10 min.)

Tato část slouží ke shrnutí a uvědomění toho, co se žáci v lekci naučili. K aktivitě potřebujete již připravenou šablonu k sestavení kostky (viz příloha na USB disku). Můžete ji natisknout na papíry formátu A3, případně nechat žáky narýsovat tuto šablonu na čtvrtky A3 v hodině matematiky či připravit předem v hodině výtvarné výchovy s tím, že s ní budete brzy dále pracovat.

Vysvětlíte žákům, že nyní je čas si – jak se říká „v kostce“ – shrnout, co se dnes naučili. Toto úsloví vezmeme doslova – a proto si každý vytvoří svou vlastní kostku.

Nakreslete na tabuli šablonu kostky a do každého čtverečku vepište jednu otázku (lze rovněž připravit na počítači a promítnout):

- Co to je mimořádná událost? (definice)⁴
- Jaké druhy mimořádných událostí známe?
- Kdo při mimořádných událostech zasahuje a pomáhá?
- Proč je důležité pomáhat lidem v tíživé situaci?
- Co mohu já sám udělat, když mou obec zasáhne například povodeň?
- Co je pro mne nejzajímavějším postřehem z této hodiny?

Žáci si připraví vlastní šablonu kostky a do šesti políček vepíší odpovědi na otázky z předlohy. Pak svou kostku vystřihnou a slepí. Můžete žáky vyzvat, aby sdíleli to, co mají na kostkách zapsáno, případně můžete z kostek vytvořit malou výstavu.

Můžete si rovněž vyrobit kostku s vepsanými otázkami a využít ji například v další navazující hodině pro návrat k tématu a zjištění toho, co si žáci z lekce o mimořádných událostech zapamatovali.

Mimořádné události ve světě

Informační text pro učitele

Každoročně dojde ve světě ke stovkám mimořádných událostí⁵, z českých médií se však často dozvídáme jen o některých z nich. To, do jaké míry naše média o událostech informují, je totiž významně ovlivněno vztahem ČR k dané zemi. O státech, s nimiž ČR nějakým způsobem spolupracuje, či o zemích geograficky blízkých média informují častěji. Existuje přitom celá řada závažných mimořádných událostí, o nichž se v ČR téměř nedozvíme. Mezi ně patří například pravidelná zemětřesení v Číně – při jednom z nich v srpnu 2014 zemřelo 615 lidí a 230 000 jich muselo opustit své domovy. Velmi tragické byly také povodně v Bangladéši v srpnu 2014, které přímo ovlivnily životy 800 000 lidí. Do přehledu mimořádných událostí v této lekci jsme proto vybrali vedle některých událostí, o nichž média v minulosti **poměrně hojně informovala** (povodně v ČR, zemětřesení na Haiti, hurikán Katrina v USA, havárie v jaderné elektrárně Fukušima), také **méně známé události**, které – ač jim média tolik pozornosti nevěnovala – byly významného rozsahu (lesní požáry v Austrálii či smog v Rusku).

Události pokrývají škálu hlavních typů přírodních katastrof a ukazují je jak ve vysoce rozvinutých zemích, tak v zemích rozvojových. Z globálních regionů je k živelním katastrofám nejnáchylnější **východní Asie**, kde je vysoká seismická aktivita kombinovaná s hustým osídlením mořského pobřeží. Výkyvy v síle monzunových dešťů zodpovědných za povodně nebo naopak sucha lze navíc jen obtížně předvídat.

4) Základní pojednání o mimořádných událostech, včetně oficiální definice tak, jak ji stanovuje česká legislativa a typologie mimořádných událostí, naleznete v úvodu této příručky na straně 7.

5) CENTRE FOR RESEARCH ON THE EPIDEMIOLOGY OF DISASTERS. Disaster profiles. EM-DAT - The International Disaster Database [online databáze]. 2009 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.emdat.be/disaster-profiles>

Podrobnější informace k jednotlivým mimořádným událostem

1. Tsunami v jihovýchodní Asii (2004)

Vlna tsunami vzniká v důsledku podmořského zemětřesení, které uvede do pohybu oceán. Právě to se stalo na konci roku 2004, kdy tsunami v Indickém oceánu dorazilo s obrovskou silou na pobřeží, **usmrtilo 230 tisíc lidí ve 14 zemích a zničilo domovy 5 milionů lidí**, přičemž více než 160 tisíc obětí pocházelo z Indonésie. Zasaženy byly země v jihovýchodní Asii, ostrovy v Indickém oceánu a pobřeží východní Afriky. Událost se dotkla i mnoha dalších zemí po celém světě. Pobřeží jihovýchodní Asie je oblíbenou turistickou destinací a vlna tsunami zde usmrtila více než tisíc zahraničních turistů. Například pro Švédsko bylo tsunami v jihovýchodní Asii mimořádnou událostí, při níž zahynulo nejvíce švédských občanů. Řada států, včetně České republiky, a mezinárodních organizací poskytovala po této události okamžitou humanitární pomoc (celkově odhadovanou na 14 miliard dolarů)⁶ a následně se angažovala v dlouhodobých projektech obnovy zničených domovů či při vývoji lepšího varovacího a mapovacího systému pro případy podobných katastrof v budoucnu. Mimořádná událost měla devastující dopad na ekonomiku zasažených zemí v jihovýchodní Asii, tsunami zničilo rybářský průmysl na pobřeží a způsobilo výpadek příjmů z turismu. Fotografie zachycuje vlnu tsunami v Ao Nang v Thajsku.

2. Sucho ve východní Africe (2011)

Oblasti Etiopie, Súdánu a další země ve východní Africe pravidelně postihují dlouhotrvající sucha, která mají za následek potravinové krize, neboť farmáři nejsou schopni vypěstovat dostačující úrodu. Rostliny uhynou kvůli nedostatku vláhy, domácí zvířata pak umírají kvůli nedostatku potravin a vody. Rodiny přicházejí jak o sklizeň, kterou by jinak využily k sebezásobení či prodeji, tak o možnost získávat maso porážením dobytka či peníze z jeho prodeje. Často se přitom jedná o komunity, jež jsou na zemědělské činnosti a chovu dobytka naprosto ekonomicky závislé. Nedostatek pitné vody navíc nutí obyvatele každý den chodit někdy i desítky kilometrů ke vzdáleným zdrojům. Nedostatek kvalitní vody také nahrává šíření různých nemocí.

3. Zemětřesení na Haiti (2010)

Haiti je jednou z nejchudších zemí světa, zhruba polovina místní populace je negramotná a žije pod hranicí chudoby, tedy za méně než 1,25 dolaru na den. Zemětřesení v roce 2010, nejsilnější za posledních 200 let (7 stupňů Richterovy stupnice), proto mělo rozsáhlé následky – **220 tisíc lidí zemřelo a více než milion osob ztratilo domov**⁷. Situaci zhoršilo rychlé šíření nemocí, nepokoje a rabování, kvůli špatné infrastruktuře bylo po katastrofě obtížné dostat se k potřebným. O tři měsíce později se odehrálo zemětřesení o větší síle (8,8 stupně Richterovy stupnice) v Chile, kde byl však dopad mnohem menší (zemřelo 562 osob)⁸ i díky lepší připravenosti a kvalitnějším stavbám.

4. Hurikán Katrina na Floridě (2005)

Hurikán Katrina byl jednou z největších katastrof na území USA (je považován za vůbec nejničivější vzhledem k výši způsobených škod). Hurikán zničil především město New Orleans – jednak vlivem větru, který přinesl silný déšť a poškodil budovy, jednak vlivem protržení ochranných hrází, které způsobilo zaplavení měst vodou z oceánu. Díky přesným předpovědím počasí a systémům včasného varování bylo 80 % obyvatel evakuováno včas. Přesto však zemřelo kolem 1 800 lidí. Americká vláda sklídila silnou kritiku za špatnou technickou infrastrukturu oblasti

6) ATHUKORALA, Prema-chandra. Disaster, generosity and recovery: Indian Ocean Tsunami. 2012. Working Papers No. 2012/04. Australian National University, Arndt-Corden Department of Economics. Dostupné také z: https://crawford.anu.edu.au/acde/publications/publish/papers/wp2012/wp_econ_2012_04.pdf
7,8) CENTRE FOR RESEARCH ON THE EPIDEMIOLOGY OF DISASTERS. Disaster profiles. EM-DAT - The International Disaster Database [online databáze]. 2009 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.emdat.be/disaster-profiles>

(chyběly protipovodňové nádrže a prvky zadržující vodu v případě rozlivu), kvůli níž byly škody tak velké. Desítky států, včetně například Srí Lanky, nabídly USA pomoc.

5. Vlna veder v Rusku (2010)

Horko a sucho nepostihují jen africké státy. Rusko zažilo před několika lety obrovské vlny veder, které měly na svědomí smrt **více než 55 000 lidí**⁹, způsobenou kolapsy z vysokých teplot, smogu a znečištěného vzduchu. Hustý smog pocházel z požárů, ke kterým docházelo samovznícením v lesích a rašeliništích. Ruská vláda sklídila kritiku za nepřesné informování občanů o rozsahu katastrofy a o tom, jak se při této mimořádné události správně chovat.

6. Povodně v Pákistánu (2010)

Povodně vznikly kvůli extrémním monzunovým deštům, v důsledku kterých přetekly řeky, přehrady i jezera, a byla tak zaplavena rozsáhlá obydlená území. Povodně měly za následek téměř **2 000 obětí a zasáhly 20 milionů lidí**. Rozsáhlé byly důsledky pro pákistánské zemědělství (bavlna, rýže, cukrová třtina), infrastrukturu země a ekonomiku (poklesla například výroba automobilů Toyota). Znečištěná voda způsobila rozšíření nemocí. Desítky států poslaly humanitární pomoc, stejně jako neziskové organizace a jednotlivci.

7. Havárie jaderné elektrárny Fukušima v Japonsku (2011)

Únik radioaktivního záření z fukušimské elektrárny byl způsoben vlnou tsunami, která ji zasáhla v důsledku podmořského zemětřesení, zaplavila část elektrárny a vyřadila z provozu chladicí systém. Tři ze šesti reaktorů byly poškozeny vlivem vysokých teplot, v několika dalších dnech došlo k sérii explozí a **300 000 lidí bylo z oblasti evakuováno** (také v důsledku tsunami). Havárie byla nejhorší po Černobylu (1986); záření nemělo přímý dopad na další úmrtí – jeho působení je otázkou vědecké diskuse.

8. Výbuch sopky v Antarktidě (2011)

V Antarktidě je mnoho hor sopečného původu, z nichž některé jsou stále aktivními sopkami. Od roku 1972 je aktivní například Mount Erebus na Rossově ostrově. Nicméně sopečná aktivita v neobydlené oblasti **není mimořádnou událostí**, protože nemá dopad na lidskou společnost a není potřeba při ní zachraňovat životy a majetek.

9. Lesní požáry v Austrálii (2009)

Austrálie je každoročně vystavena vysokým teplotám vzduchu a často zde dochází k samovznícení porostů, které ještě umocňuje rychlý vítr a dlouhé týdny bez srážek. Lesy pak hoří na desítkách míst zároveň. Při požárech v roce 2009 zemřelo kolem **170 lidí a požáry uškodily více než 7 tisícům lidí**, jejichž domy byly zničeny či poškozeny. Podobné lesní požáry nastávají při suchém počasí také v USA, Číně, Indonésii či Kanadě.

10. Povodně v České republice (2013)¹⁰

Českou republiku postihly v posledních letech povodně poměrně často – v letech 1997, 2002, 2006, 2009, 2010. V roce 2013 byly povodně způsobeny vydatnými dešti a rychlým zvýšením hladiny řek. Podobná situace nastala i v Německu, Rakousku, Polsku, Slovensku či Maďarsku. Na území České republiky bylo povodněmi dotčeno téměř 1 400 obcí a měst, včetně Prahy. **16 lidí zemřelo a více jak 26 000 osob muselo být evakuováno**. Povodně také způsobily desítky sesuvů půdy, které omezily dopravu na silnicích a železnicích. Při povodních zasahoval integrovaný záchranný systém a neziskové organizace se stovkami dobrovolníků, přišla také materiální a finanční pomoc, například z Německa.

9) CENTRE FOR RESEARCH ON THE EPIDEMIOLOGY OF DISASTERS. Disaster profiles. EM-DAT – The International Disaster Database [online databáze]. 2009 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.emdat.be/disaster-profiles>

10) MŽP ČR. Vyhodnocení povodní v červnu 2013 [online]. Praha: ČHMÚ, 2014 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://voda.chmi.cz/pov13/SouhrnnaZprava.pdf>

Jakou řečí mluví povodeň?

Lekce se zabývá tématem výstrah a šíření důležitých informací před povodněmi. Žáci se na základě skutečného příběhu dozvědí o problému jazykové bariéry při záchranných procesech, v reflexi pak hledají možná řešení, jak takovým situacím předcházet.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Člověk a jeho svět, Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk, Anglický jazyk), Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova demokratického občana, Multikulturní výchova

Prostřednictvím této lekce:

- vedete žáky k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
- vedete žáky k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení
- připravujete žáky na komunikaci s příslušníky odlišných sociokulturních skupin
- učíte žáky vnímat sebe sama jako občana, který se aktivně podílí na utváření vztahu společnosti k minoritním skupinám
- učíte žáky rozvíjet pozitivní vztah k interkulturní komunikaci

Verze lekce pro mladší žáky

Cíle lekce pro mladší žáky

- žák popíše průběh povodně z pohledu zasaženého
- žák popíše možné překážky záchranných procesů při mimořádných událostech (povodních)
- žák navrhne, jakým způsobem může předcházet jazykovým nedorozuměním a odstraňovat jazykové bariéry

Pomůcky – lekce pro mladší žáky

- fotografie Hamady (v příloze na USB disku)
- mapa světa

Popis lekce pro mladší žáky

Evokace (5 min.)

Ukažte si s dětmi na mapě světa místo, kde se právě nacházíte. Ukažte dětem, kde se nachází Austrálie. Vysvětlete, že si nyní budete povídat o holčičce Hamadě, která se do této země přistěhovala se svou rodinou teprve nedávno. Ukažte žákům fotografii Hamady (viz příloha na USB disku). Co všechno je pro Hamadu asi nové?

Vysvětlete žákům, že Hamada a její rodina pocházejí ze země, která se jmenuje Barma/Myanmar. Hamada ani její rodiče nemluví anglicky. Připomeňte žákům, že anglicky se dobrý den řekne *hello*. Jazykem, kterým hovoří Hamada, bychom se pozdravili *min-ga-la-ba*. Požádejte žáky, aby se pozdravili podáním ruky se spolužáky, kteří sedí vedle nich, a použili při tom oba pozdravy.

Uvědomění (10 min.)

Vezměte děti na volný prostor nebo odsuňte lavice ve třídě tak, aby každé dítě mělo kolem sebe cca 1 metr prostoru. Požádejte děti, aby si sedly na zem a tiše poslouchaly následující příběh:

Hamada se se svým tatínkem, maminkou a šesti sourozenci přistěhovala do Austrálie teprve nedávno. Hamadě se tu zatím moc nelíbí. Všechno je úplně jiné a vůbec nikomu tu nerozumí. Ještě že je s ní celá rodina. Lidé jsou tu na ně hodní a Hamada se sourozenci a s rodiči se nastěhuje do malého domku. Hamada začala chodit do nové školy a docela ji to tam baví. Když ale nikomu nerozumíte, je to těžké. Nejraději je Hamada doma, protože si může hrát se svými sourozenci, kterým rozumí a dobře je zná.

Jednou večer ale tatínek zjistil, že do domu pode dveřmi vtéká voda. Povodeň! Co teď? Utéct z domu už se nedá, to by bylo moc nebezpečné. Hamada se moc bojí, bojí se i její sourozenci a rodiče. Televize nefunguje, protože nejde elektrický proud. Mají doma ještě rádio. Nikdo z rodiny ale neumí anglicky, a tak z rádia rozumí jen: „fgjthjhrshsgarfmg... voda... fgtozjahgtizhj... řeka... ghrhzuej... nebezpečí... Hjtztjzjkýej... ghčtzwjwčž... policie... rhrjsžjiwregrgt“. Hamada pláče, bojí se. Tatínek pak zkouší volat na policii, nejde to, protože teď asi volají úplně všichni. Nakonec se dovolá a říká jim, kde bydlí, a prosí policistu, ať přijede, ale vůbec nerozumí policistově odpovědi. Maminka děti utěšuje a říká, že všechno dobře dopadne. Všude je ale tma a zvenku je slyšet hlavně šum vody a sirény. Hamada si musí zabalit do baťůžku jen nejn nutnější věci. Přeje si, aby jejich rodinu někdo našel a pomohl jim. Usíná. A maminka ji brzy budí, měla pravdu, všechno dobře dopadne! Přijeli hasiči a pomáhají rodině dostat se z domu pryč! Hurá!

Požádejte děti, ať se postaví do volného prostoru, a celý příběh si společně zahrají.

Postavte se před děti a názorně jim předcvičujte:

1. Zavřeme oči a představme si, že jsme Hamada.
2. Přijeli jsme do nové země, která se jmenuje Austrálie. Rozkukáváme se kolem a nikomu nerozumíme. *Otáčejte se kolem dokola, hrajte údiv a mrkejte očima.*
3. Bydlíme v novém domečku a jsme spokojení. *Naznačte rukama tvar domečku a usmívejte se.*
4. Chodíme do nové školy. *Pohybuje se na místě, pomyslně si nasadíte aktovku a přešlapujete, jako kdybyste šli do školy.*
5. K domečku se ale blíží voda. *Rozprostřete paže a rychle pohybuje prsty.*
6. Máme strach. *Schoulíte se do klubíčka a bojíte se.*
7. Maminka říkala, že si musíme sbalit věci. *Stojíte na místě a naznačujete, že dáváte různé předměty do batůžku.*
8. *Smutní usínáte.*
9. Někdo nás přišel zachránit. *S výskokem a radostí zavolejte „Hurá“!*

Reflexe (15 min.)

Posaďte děti do kruhu a diskutujte s nimi o příběhu Hamady.

Návodné otázky:

- Co všechno se v příběhu stalo?
- Kdy se Hamada cítila smutná/šťastná? Proč? Cítili jste se někdy podobně?
- Proč rodina nevěděla, co má dělat, když se voda dostala do domu?
- Také jste někdy potkali někoho, komu jste nerozuměli? Jaké to pro vás bylo?
- Kdo Hamadu zachránil? Jak se asi tato rodina cítila, když ji někdo zachránil? Zažili jste někdy něco podobného?
- Mohlo by se něco podobného stát v České republice?
- Co byste dělali, kdybyste znali někoho, komu se může stát podobná věc jako rodině Hamady?
- Mohlo by se něco takového stát i vám?

Dejte dětem prostor na diskusi a zodpovídejte jejich případné otázky.

Verze lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák rozpozná varovný signál a jeho význam a definuje pravidla odpovědného chování při mimořádných událostech
- žák popíše průběh povodně z pohledu zasaženého a pocity, které mimořádné události v lidech vyvolávají
- žák objasní souvislost mezi životní úrovní obyvatel a mírou dopadů mimořádné události na jejich životy
- žák objasní dopady včasné informovanosti obyvatel na průběh mimořádné události

Pomůcky – lekce pro starší žáky

- **tištěné přílohy:** výchozí situace rodin, přepis telefonního rozhovoru (viz příloha na USB disku)
- popis stanovišť (viz příloha na USB disku)
- **zvukové nahrávky:** siréna (viz příloha na USB disku)
- záznam z rádia (viz příloha na USB disku)
- **video:** záznam ze zpravodajství australské televize (viz příloha na USB disku)
- papíry
- tužky
- 2 počítače s reproduktory

Popis lekce pro starší žáky

Evokace (10 min.)

Pusťte žákům varovný signál sirény (příloha na USB disku) a vyzvěte je, aby udělali to, co by v případě skutečného varování dělat měli.

Společně proberte různé varovné signály při mimořádných událostech v ČR a pravidla zodpovědného chování v těchto situacích.

Vysvětlíte žákům, že v tuto chvíli zazněla siréna, protože se nyní budete potýkat s povodní.

Uvědomění (25 min.)

Rozdělte žáky na 4 skupiny, které budou představovat rodiny. Vytvořte jim základnu (např. umístěte každou ze skupin do jednoho rohu třídy) a dejte každé skupině přílohu s informacemi o jejich současné situaci (příloha na USB disku – Situace rodin).

Po třídě rozmístěte 3 stanoviště:

1. **Televize** – Na toto stanoviště umístěte počítač s připraveným videem (viz příloha na USB disku) – televizním zpravodajstvím australské televize ze dne 10. 1. 2011. Video můžete v průběhu hry vypínat s odůvodněním, že právě vypadl elektrický proud, neboť to je při povodních běžný jev.
2. **Rádio** – Na toto stanoviště umístěte počítač s připravenou rozhlasovou nahrávkou (příloha na USB disku), kterou měli lidé v Austrálii možnost slyšet dne 10. 1. 2011.
3. **Telefon** – Na toto stanoviště umístěte text z přílohy (příloha na USB disku).

Poté, co skupiny prošly všechna stanoviště, je vyzvěte, aby se vrátily na své základny a nakreslily krátký komiks, v němž budou ilustrovat, jak by jako rodiny v příběhu nyní postupovaly.

Každá skupina představí svůj krátký komiks a vysvětlí ostatním, jakým překážkám jejich rodina v příběhu čelila a jak následně postupovala.

Reflexe (10 min.)

Vyzvěte žáky, aby se posadili do kruhu, a proberte s nimi následující otázky:

- Jak jste se v příbězích cítili?
- Čekali jste, že vám někdo pomůže? Kdy? Kdo? Jak?
- Změnilo by se něco, kdybyste v příběhu rozuměli policistovi nebo zprávám v rádiu a v televizi?
- Mohli byste se v podobné situaci někdy ocitnout i vy sami?

Na závěr žákům řekněte doplňující informace o bleskových povodních v Austrálii v roce 2011 a o skutečném příběhu jedné z rodin.

Nechte žákům prostor na jejich dotazy.

Jakou řečí mluví povodeň? Informační text pro učitele

Bleskové povodně v australském Queenslandu¹¹

Na sklonku roku 2010 sužovaly australský stát Queensland prudké deště a následně rozsáhlé povodně, které pokračovaly i v lednu 2011. V oblasti Toowoomba pršelo 10. ledna neobvykle silně (během 30 minut více než 15 centimetrů srážek) a vzhledem k tomu, že koryta řek již byla plná a půda nasáklá, vznikla tzv. blesková povodeň. Utonulo při ní 23 lidí a 9 zůstalo pohřešovaných. Odtud se povodeň šířila do města Brisbane se dvěma miliony obyvatel. Povodeň zasáhla přes 200 000 lidí, zničila 28 000 domů a 19 000 km silnic.

Zatímco obyvatelé nejdříve zasažených oblastí (jako byla například Toowoomba) nedostali vůbec žádné varování a mohutná vlna bleskové povodně je zasáhla přímo v jejich domovech či ve městě, obyvatelé Brisbane byli varováni a vyzýváni k evakuaci. V Queenslandu však nebyly v roce 2011 využívány sirény a většina obyvatel tento systém varování neznala. Obyvatelé byli na stav nebezpečí upozorňováni SMS zprávami, nicméně ty byly zasílány jen osobám s trvalým bydlištěm v místě události. V oblastech, kde fungovala elektřina, se mohli lidé o nebezpečí dozvědět z televize nebo prostřednictvím sociálních sítí na internetu. Varování se šířilo i pomocí rádia, ale ukázalo se, že jen malá část obyvatel disponovala rádiem s bateriemi, které bylo potřebné po výpadku elektřiny. Před samotným příchodem povodňové vlny se osvědčil i způsob šíření informací přímo klepáním na dveře jednotlivých domů, ale tento postup je velmi časově náročný a není možné touto cestou informovat všechny obyvatele. Po povodních v roce 2011 australská vláda přislíbila, že bude přijímat nová opatření, díky nimž bude systém varování při mimořádných událostech fungovat lépe.

11) COMMISSION OF INQUIRY, INTERIM REPORT. Queensland Floods [online]. August 2011 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.floodcommission.qld.gov.au/_data/assets/pdf_file/0006/8781/QFCI-Interim-Report-August-2011.pdf

Blesková povodeň zasáhla rovněž rodinu uprchlíků žijící v Brisbane. Na základě jejich skutečného příběhu¹² byla vytvořena tato lekce:

V úterý 11. ledna 2011 byla ve svém domě ve státě Queensland uvězněna devíticenná rodina z Myanmaru/Barmy. Do Austrálie se přistěhovala teprve nedávno a nikdo z jejích členů neovládal anglický jazyk. Nezaznamenali tedy, že z jejich čtvrti již byla většina obyvatel evakuována. Když pod jejich dveře začala vtékat voda, byli nervózní a nevěděli, co dělat. Byli vystrašení. Elektrický proud přestal fungovat. Nemohli nijak zjistit, co se děje. Z Barmy/Myanmaru si pamatovali, že když přijdou povodně, nejspíše zemřou. Podařilo se jim dovolat se na policii, kde byli vyzváni, aby vyčkali na hasiče, pokynům ale nerozuměli. Ve středu 12. ledna ve 4 hodiny ráno byli za pomoci hasičů evakuováni.

Po povodních v Queenslandu bylo zjištěno, že jednou z nejzranitelnějších skupin obyvatelstva jsou uprchlíci, kteří teprve před nedávnem našli v Austrálii nový domov. Tito lidé často neovládali anglický jazyk, žili v sociální izolaci, a nemohli proto reagovat na výzvy k evakuaci. V aktivitě je popsán příběh rodiny z Barmy/Myanmaru, v podobné situaci se ale ocitly i rodiny například z Afghánistánu, Iráku, Srí Lanky, Eritrey a dalších afrických zemí. Mnoho z nich zažilo válku, ozbrojené konflikty, pobyt v uprchlickém táboře, trauma, oddělení od členů svých rodin. V Austrálii se uprchlíkům věnují některé neziskové organizace, které jim pomáhají zpracovat jejich často těžké zážitky, nabízejí jim kurzy anglického jazyka a radí, jak se zorientovat v nové zemi. Při povodních se tyto neziskové organizace snažily být s rodinami uprchlíků v kontaktu a tlumočit jim informace o povodních a pokynech k evakuaci v jejich jazycích. Vzhledem k přetížení mobilních sítí ale nebylo spojení s rodinami vždy možné.

ČR a informace o povodních v cizích jazycích¹³

V České republice se informace o hrozcích povodních a případné pokyny k evakuaci můžeme dozvědět prostřednictvím médií (televize, rozhlas, internet), pomocí SMS zpráv, místního rozhlasu, vozidel integrovaného záchranného systému a sirén. Zprávy jsou šířeny v českém jazyce, na internetových stránkách MV – GŘ HZS ČR¹⁴ jsou dostupné informace i v anglickém jazyce. V době povodní je však přístup k internetu značně omezen, dodávky elektrického proudu mohou být přerušeny. Teoreticky by se tedy v podobné situaci jako rodina v Austrálii mohli ocitnout i lidé pobývající v ČR, kteří neovládají český a anglický jazyk.

12) QUEENSLAND FLOODS COMMISSION OF INQUIRY 2011 [online]. Multicultural Development Association, 2011 [cit. 2014-12-29].

13) www.hzscr.cz

14) Ministerstvo vnitra – Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky

Evakuační zavazadlo

Diskusní lekce, v níž si žáci vybírají věci do svého evakuačního zavazadla, přemýšlejí o tom, jak se připravit na povodeň, a o tom, co lidé potřebují v krizových situacích.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Zeměpis, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Osobnostní a sociální výchova, Etická výchova

Prostřednictvím této lekce:

- učíte žáky analyzovat problém, hledat různá řešení, vybrat nejvhodnější řešení a využívat při něm vlastních zkušeností i zkušeností ostatních
- učíte žáky vyjádřit a obhájit vlastní názor, vhodně argumentovat a respektovat potřeby a názor jiných lidí
- učíte žáky reagovat na názor a podněty jiných
- vedete žáky k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů
- učíte žáky spolupracovat ve dvojicích / ve skupině

Verze lekce pro mladší žáky

Cíle lekce pro mladší žáky

- žák zná obsah evakuačního zavazadla doporučený státem
- žák vybere důležité věci do evakuačního zavazadla a zdůvodní tento výběr
- žák pojmenuje potřeby své, ostatních členů rodiny a kamarádů a zohlední je ve svém rozhodování

Pomůcky – lekce pro mladší žáky

- sada 23 kartiček s věcmi do zavazadla (viz příloha na USB disku)
- batoh či velký obrázek batohu – A3 (možnost vytisknout z přílohy na USB disku nebo vyrobit v hodině výtvarné výchovy)
- fotografie evakuovaných osob (viz příloha na USB disku)

Popis lekce pro mladší žáky

Evokace (15 min.)

Požádejte žáky, aby společně s Vámi vytvořili zvukovou kulisu deště. Začněte předvádět jednotlivá gesta, vyzvěte žáky, ať je po Vás opakují, a vyprávějte příběh v závorce: *třete rukama o sebe* („zvedá se vítr“), *klepejte jemně dvěma prsty o sebe* („na zem dopadají první kapky“), *tleskejte* („prší velmi silně“), *připojte dupání* („přidává se bouřka“), *tleskejte* („bouřka ustala, ale stále silně prší“), *klepejte jemně dvěma prsty o sebe* („děšť pomalu ustává“), *poté opište rukama půlkruh nad hlavou* („přestalo pršet a vysvitlo slunce“). Ptejte se žáků – Co se děje, když hodně prší? Co se děje s řekami, co se děje ve městě? Co dělají lidé?

Klíčová slova: povodeň, odchod z domova do bezpečí (evakuace).

Promítněte fotografii evakuovaných osob (můžete vysvětlit pojem evakuace a napsat jej na tabuli). Nechte žáky vyjmenovat, co je v evakuačním středisku k dispozici. Zeptejte se žáků, co by si s sebou do evakuačního střediska sbalili.

Uvědomění (20 min.)

Rozdělte žáky do dvojic a řekněte, že se musí společně dohodnout, které důležité věci si sbalí na cestu do zavazadla. Dejte každé dvojici sadu kartiček s obrázky a plakát s batohem – pro nejmenší žáky vyberte méně kartiček (například jen 10–15), ale tak, aby byly zastoupeny vhodné i nevhodné. Žáci si mohou vybrat do svého zavazadla jen necelou polovinu kartiček (tedy například 10 při plném počtu, 5 při menším počtu), protože do zavazadla se více nevejde, více by neunesli. Zdůrazněte, že je potřeba vybírat věci, které využije celá jejich rodina. Dvojice si poskládají kartičky na velký obrázek batohu. Poté, co žáci tento úkol dokončí, vezměte vždy jednu ze svých kartiček a ptejte se: Kdo má v zavazadle... deku? Mobil? Projděte takto všechny kartičky a doved'te žáky k tomu, co je v zavazadle opravdu důležité. Zeptejte se, co sbalili žáci pro sebe a co má sloužit i pro ostatní členy jejich rodiny.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: pojmenovat lidské potřeby, upozornit na význam konkrétních věcí pro život člověka.

Ptejte se žáků a diskutujte:

- Podle čeho jste se rozhodovali, jaké věci zabalíte?
- Které věci jsou nejdůležitější a proč?
- Které věci jste do zavazadla nedali a proč?

Verze lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák zná obsah evakuačního zavazadla doporučený státem
- žák vybere důležité věci do evakuačního zavazadla a zdůvodní tento výběr
- žák pojmenuje potřeby své, ostatních členů rodiny a kamarádů a zohlední je ve svém rozhodování
- žák srovná připravenost obyvatel na mimořádné události v Česku a v Etiopii

Pomůcky – lekce pro starší žáky:

- sada kartiček (viz příloha na USB disku)
- fotografie evakuovaných osob (viz příloha na USB disku)
- fotografie povodní v Etiopii (viz příloha na USB disku)

Popis lekce pro starší žáky:

Evokace (5 min.)

Promítněte žákům fotografii evakuovaných osob (viz příloha na USB disku).

Ptejte se: Kdy naposled byla povodeň v ČR / vaší obci / vašem městě? Jaký byl rozsah škod? Znáte někoho, kdo byl evakuovaný? Jaké pocity asi mají lidé, kteří se musí evakuovat? Kam budou odvezeni? Co se stane s jejich majetkem? Kdy se budou moci vrátit zpět domů?

Uvědomění (25 min.)

Skupiny a diskuse – ČR (10 min.)

Rozdělte žáky do čtyřčlenných až pětičlenných skupin a požádejte je, aby vymysleli 15 věcí, které by si vzali s sebou z domu při evakuaci. Nechť žáci seřadí věci na seznamu od nejdůležitější po nejméně důležitou.

Z kartiček (v příloze na USB disku) nyní vyberte pouze ty, které mají dle doporučení státu (viz informační text pro učitele) tvořit obsah evakuačního zavazadla. Rozmístěte tyto kartičky po třídě. Vyzvěte žáky, aby prošli jednotlivé kartičky a zaznamenali, v čem se shodují a co jim naopak v seznamu chybí. Poté stručně sdílejte výsledky jednotlivých skupin.

Doplnění zavazadla – Etiopie (15 min.)

Zeptejte se žáků, jestli mohou povodně nastat i v Africe. Proč ano/ne? Vysvětlete, že v Etiopii přicházejí povodně pravidelně, a to ještě většího rozsahu než v České republice. Jak se asi připravují na povodně lidé v Etiopii?

Vyzvěte skupiny, aby o tom diskutovaly. Poté názory skupin sdílejte: Potřebují lidé v Etiopii spíše stejné věci jako my, nebo naopak jiné? Každé skupině dejte obrázek moskytiéry a tablet na přípravu nezávadné vody. Nechejte skupiny hádat, co je na obrázku, a objasněte společně význam těchto věcí. Promítněte žákům fotografii z povodní v Etiopii (příloha na USB disku). Diskutujte nad touto otázkou: V čem bude evakuace probíhat stejně, v čem jinak a proč?

Reflexe (15 min.)

Cíl: shrnout klíčová fakta, rozeznat vlastní styl komunikace ve skupině

Rozdejte žákům čistý papír a požádejte je, aby individuálně sepsali alespoň 3 nové informace, které se během lekce dozvěděli. Poté nechte žáky volně psát k otázce: Jak jsem prosazoval svůj názor ve skupině?

Odpovědi sdílejte v kruhu. V případě, že ve třídě panuje atmosféra důvěry, můžete se zeptat, s čím jsou žáci u sebe v tomto ohledu spokojeni a co by případně chtěli změnit. V závěru žákům sdělte, že nyní mají možnost ocenit jednání někoho jiného. Pokud mají chuť, mohou tak učinit.

Připravenost na povodně v Česku a Etiopii

Informační text pro učitele

Evakuační zavazadlo v ČR

V rámci přípravy na povodně v České republice je obyvatelům státem doporučeno sbalit si evakuační zavazadlo pro případ, že by museli opustit svůj domov. Při povodních je poskytnuto zasaženým obyvatelům v evakuačních centrech nouzové ubytování a základní stravování, evakuační zavazadlo slouží k přežití po dobu tří dnů. Každá osoba by měla mít jen jedno zavazadlo do cca 25 kg, u dětí do 10 kg, takové, které se dobře nese – nejlepší je batoh (volné ruce), případně kufr na kolečkách, nejméně vhodná je taška do ruky.

Do zavazadla v České republice patří 5 základních skupin věcí:

1. **Jídlo a pití + nádobí** – trvanlivé, dobře zabalené potraviny, voda v plastové lahvi, hrnek, miska, příbor a otvírák na konzervy. Neberte porcelánové nádobí, které se může rozbít, raději kovové či plastové. Pokud máte domácí zvíře (pes, kočka), vezměte s sebou také krmivo.
2. **Cennosti a dokumenty** – nejdůležitější skupina. Určitě si s sebou potřebujete vzít osobní doklady, peníze, pojistné smlouvy, cenné papíry, platební karty apod. Mnoho místa nezabere ani několik rodinných fotografií, které jsou v případě zničení těžko nahraditelnou památkou.
3. **Léky a hygiena** – přiměřené množství hygienických potřeb jako zubní kartáček a pasta, mýdlo, toaletní papír, hřeben, papírové kapesníky apod. Důležité jsou léky, které užíváte, a další základní léky, náplasti a obvazy. Při povodni je kvůli mimořádné situaci zvýšené riziko nemocí a zranění.
4. **Oblečení a vybavení na přespání** – přikrývky či spací pytel, pláštěnka, náhradní teplé oblečení do terénu a obuv. Stan není potřeba, protože ubytování je zajišťováno v evakuačních centrech. Bačkory jsou zbytečné, v evakuačním centru můžete chodit i v botách.
5. **Přístroje a zábava** – z elektroniky se vám bude hodit mobil s nabíječkou, přijímač rádia na baterie (a náhradní baterie) pro informovanost o vývoji povodně, svítilna v případě pohybu v noci. Zbytečný je fén a varná konvice, teplé jídlo a čaj vám poskytnou v evakuačním centru. Často se zapomíná na věci k naplnění volného času pro děti – knihy, hračky, deskové hry. Děti jsou často zmatené, bojí se a nudí se, proto je dobré zaměstnat je nějakou aktivitou. K některým hračkám také mohou mít silný citový vztah.

Z kartiček v příloze k lekci je tedy 13 věcí doporučených státními institucemi v ČR a ostatní věci jsou nadbytečné. Jelikož děti mohou vybrat jen 10 věcí, skýtá lekce prostor pro diskusi o pořadí důležitosti doporučených věcí. Obecně platí, že v zavazadle je omezené místo, ale **malé a lehké věci se tam vejdou** – další hračka, sáček bonbonů nebo oblíbené tričko. Pokud děti navrhnou v rámci svého vlastního výběru příliš velké a těžké věci, upozorněte je na váhový limit zavazadel.

Povodně v Etiopii¹⁵

V této lekci se zaměřujeme na individuální připravenost obyvatel na povodně a porovnáváme **Českou republiku s Etiopií**. O připravenosti nám mnoho napoví už míra rozvoje země: zatímco **ČR zaujímá 27. pozici mezi státy světa** na poli rozvoje a počítá se mezi státy velice rozvinuté, **Etiopie je v nejnižší kategorii rozvoje na 173. pozici** (údaje podle Indexu lidského rozvoje – podrobněji na str. 54).

V Etiopii se střídají tři roční období: bega (říjen–leden), belg (únor–květen) a kiremt (červen–září). Zatímco v období bega zasahují Etiopii z mimořádných událostí především dlouhodobé sucho a následné potravinové krize či lesní požáry, období kiremt se vyznačuje velkým množstvím srážek. Obyvatelé některých oblastí Etiopie proto zažívají **povodně, zvláště ty bleskové**, přicházející po neočekávaných příchodových deštích.

V Etiopii je vybudován systém varování před blížícími se mimořádnými událostmi, informace se však oficiální cestou šíří velmi pomalu. Jako efektivnější prostředek se jeví posílání SMS mezi lidmi, rádiové vysílání a sdílení informací od člověka k člověku.

Vzdělávání o připravenosti na mimořádné události nemá oporu v etiopské legislativě, do některých škol se však toto téma dostává zejména díky činnosti neziskových organizací. Mimo velká města je ale otázkou samotný přístup ke vzdělání, děti často namísto docházky do školy pomáhají svým rodičům v zajišťování obživy.

Evakuační zavazadlo v Etiopii by mělo obsahovat základní vybavení podobné jako v České republice: trvanlivé potraviny, pitnou vodu, osobní dokumenty, hygienické potřeby a léky, oblečení a příkrývky. Pití kontaminované vody vede k šíření mnoha onemocnění, ve stojaté vodě se množí komáři, kteří mohou přenášet malárii. Proto jsou v Etiopii důležité také **tablety na přípravu pitné vody a moskytiéry**. Nejchudší lidé někdy sami nevlastní doporučené předměty, které by měli mít při evakuaci s sebou. Následně jsou odkázáni na to, co dostanou od sousedů, komunity, vlády či humanitárních organizací.

Povodně, které zasáhly Etiopii v roce 2006, se dotkly většiny regionů v zemi, zemřelo při nich 635 lidí a více než 200 tisíc lidí muselo opustit své domovy. Následky této mimořádné události mírnily vedle pomoci ze strany státu, místních a zahraničních neziskových organizací i soucit a štědrost Etiopanů, kteří nebyli povodní zasaženi. Mnozí obyvatelé města Dire Dawa poskytovali zasaženým přístřeší a jídlo, byla rovněž vyhlášena národní veřejná sbírka. Lidé byli shromažďováni ve školách, někteří se uchylovali ke svým příbuzným.

Ze strany státu byly distribuovány potraviny, plastové nádoby, hrnce, příkrývky, stany, matrace a plastové pytle. Neziskové organizace dodávaly vedle potravinové pomoci moskytiéry a hygienické potřeby. Vzhledem k nedokonalé infrastruktuře, informačnímu systému a rozsahu této mimořádné události se však pomoc nemohla dostat do všech zasažených oblastí.

15) ETHIOPIAN GOVERNMENT. Flash Appeal for the 2006 Flood Disaster in Ethiopia [online]. 2006 [cit. 2014-12-29].
INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES. Ethiopia: Country Case Study Report.
How Law and Regulations Support Disaster Risk Reduction [online]. April 2013 [cit. 2014-12-29].
Dostupné z: http://www.droughtmanagement.info/literature/IFRC_ethiopia_law_and_regulations_supporting_drr_2013.pdf

Následkem těchto povodní byl vedle 635 úmrtí utonutím nebo úrazem rovněž nárůst psychických nemocí a šíření průjmových onemocnění, malárie a spalniček. U domácích zvířat, která jsou zdrojem obživy mnoha etiopských rodin, docházelo k šíření infekčních parazitických onemocnění. Téměř 60 tisícům farmářů odnesla voda zásoby semen ovoce a zeleniny na další zemědělské období.

Táhneme za jeden provaz

V této simulační hře si žáci pomocí provazu uvědomí propojenost sociálních vazeb v české vesnici (pro mladší žáky) a moldavské vesnici (pro starší žáky). Žáci se zamyslí nad tím, kdo na kom jak závisí a co se stane, když tyto vazby naruší povodeň. Zároveň si vyzkouší role a možnosti různých profesí při zdolávání následků povodně.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Člověk a jeho svět, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Etická výchova

Prostřednictvím této lekce:

- učíte žáky porozumět smyslu aktivní účasti na řešení místních problémů
- učíte žáky odhadnout své schopnosti a hledat možnosti, jak je využít při řešení problémů
- vedete žáky k uvědomování si hodnoty spolupráce a pomoci
- motivujete žáky k ohleduplnosti a ochotě pomáhat
- aplikujete postoje, které rozvíjí mezilidské vztahy
- rozvíjíte u žáků empatii

Verze lekce pro nejmladší žáky

Přípravný ročník a 1. třída

Cíle lekce pro nejmladší žáky

- žák popíše průběh mimořádné události (povodeň) a pojmenuje pocity, které mimořádná událost může v zasažených vyvolávat
- žák objasní význam mezilidských vztahů a vzájemné pomoci při řešení následků mimořádné události

Pomůcky – lekce pro nejmladší žáky

- obyčejný provázek nastříhaný na 7–10 kusů po cca 2,5 m
- zvuková nahrávka deště a bouřky (viz příloha na USB disku)

Popis lekce pro nejmladší žáky

Evokace (10 min.)

Nechte žáky vymýšlet, s kým vším se mohou setkávat ve svém životě na vesnici / v městské části (začněte třeba: starosta, paní prodavačka, paní učitelka, kamarádi, paní sousedka...).

Ptejte se žáků: Pomáhají si tito lidé ve vesnici/městě mezi sebou navzájem? Jak přesně? Co by se stalo, kdyby si nepomáhali?

Uvědomění (20 min.)

Rozdělte žáky na skupinky po dvojicích či trojicích a každé skupince dejte cca 2,5 m dlouhý provázek. Postavte se všichni do volného prostoru. Vysvětlete dětem, že si postavíte vesničku a vytvoříte domy z provázků, které umístíte ve tvaru kruhu na zem. Každá skupina si tedy vytvoří z provázku svůj kruh a stoupne si do něj. Můžete žáky vyzvat, aby z pomyslného okna zamávali svým sousedům. Vysvětlete dětem, že nyní budete pouštět zvukovou nahrávku deště a bouřky (příloha na USB disku). Vždy, když bude zvuk puštěn, musí žáci běžet venku mimo své domečky. Když nahrávku zastavíte, žáci se vrátí. Při druhém pouštění deště a bouřky některé domečky odeberte. Řekněte, že přišla povodeň a domy odnesla. Můžete nechat děti reagovat a čekat, zda vezmou své kamarády do svého domečku. Pokud tak neučiní samy, řešení jim navrhněte. Pouštění hudby a ubírání domečků můžete opakovat i nadále. Ve výsledné situaci by měli být všichni žáci namačkáni v několika málo domečcích.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: shrnout pocity, které v žácích hra vyvolala; objasnit význam vzájemné pomoci při mimořádných událostech.

Posaďte se všichni do kruhu. Nechte žáky vyprávět, co se v jejich vesničce odehrálo. Jak se cítili ti, kteří domeček ztratili? Pomohli jim ostatní? Proč ano/ne? Jaké to bylo, když byli v domečku namačkáni? A co by se dělo, kdyby povodeň vzala všechny domy? Co všechno byste potřebovali, kdyby vám doopravdy povodeň vzala střechu nad hlavou? Jak by asi život ve vesničce pokračoval?

Máte-li více času, můžete si také vyzkoušet společnou obnovu domečků – pokud dojdete v diskusi k tomu, že obyvatelé vesničky by si měli pomoci znovu svoje domy postavit. Všichni společně chytněte jeden provázek a zkuste ho položit ve tvaru kruhu na zem. To zopakujte vícekrát, dokud nestojí několik obnovených domečků. Na závěr mají žáci opět možnost zabydlet si svůj domeček a zamávat si z pomyslného okna.

Verze lekce pro mladší žáky

Cíle lekce pro mladší žáky

- žák popíše průběh mimořádné události (povodeň) a pojmenuje pocity, které mimořádná událost může v zasažených vyvolávat
- žák objasní význam mezilidských vztahů a vzájemné pomoci při řešení následků mimořádné události
- žák popíše role různých profesí při řešení následků povodně
- žák navrhne konkrétní způsoby pomoci ostatním

Pomůcky – lekce pro mladší žáky

- arch s názvy rolí (viz příloha na USB disku), doporučujeme ho tisknout na samolepicí štítky
- nahrávka bouřky a deště (viz příloha na USB disku)
- klubko provázku / prádelní šňůra / provaz o celkové délce alespoň 2 m na jednoho žáka
- 4 pruhy červeného krepového papíru, nůžky
- čisté papíry formátu A6 (příp. menší)
- samolepicí štítky

Popis lekce pro mladší žáky

Evokace (5 min.)

Nechte žáky vymýšlet, s kým vším se mohou setkávat ve svém životě na vesnici / v městské části (začněte třeba: starosta, paní prodavačka, paní učitelka, kamarádi, paní sousedka...).

Ptejte se žáků: Pomáhají si tito lidé ve vesnici / městě mezi sebou navzájem? Jak přesně? Co by se stalo, kdyby si nepomáhali?

Uvědomění (35 min.)

Rozdělení rolí a tvorba sítě (10 min.)

Připravte pro žáky role (příloha na USB disku), které vytiskněte nebo přepište na samolepicí štítky, některé role případně i vícekrát podle počtu žáků. Každý žák si vylosuje jednu roli a nalepí si ji na hrud'. Všichni stojí v kruhu a postupně představí své role. Žák, který začne, dostane klubko provázku. Jednou rukou provázek uchopí a drží a podá klubko někomu, s kým jeho role souvisí (pomozte žákům formulací: například „jsem starosta a dávám klubko hasiči, protože se dobře známe a bydlíme kousek od sebe“). Oslovený žák také drží provázek a stejným způsobem předává klubko někomu dalšímu. Tvoří se síť, v závěru všichni drží provaz.

Povodeň a následky (10 min.)

Když jsou všichni propojeni provazem, do obce přichází povodeň. Zdůrazněte, že všichni musí síť pevně držet. Předstírejte povodeň – pusťte nahrávku deště a bouřky (příloha na USB disku) a hýbejte sítí. Poté, co povodeň ustane, se žáků zeptejte, jestli se báli, jestli pro ně bylo těžké, nebo lehké provázek udržet a jak se cítí, když ho nakonec (ne)upustili. Celou síť můžete opatrně položit na zem.

Nyní vyberte 3–4 žáky (buď ty, kteří provázek pustili, nebo kohokoliv, kdo podle Vašeho uvážení tuto roli zvládne) a vysvětlíte, že jejich dům byl poškozený při povodni, přišli o svoje věci a teď budou muset dům opravovat a nemohou v něm bydlet. Dejte jim červený krepový papír jako symbol. Ptejte se ostatních – co od nás zasažení asi teď potřebují? Kdo s nimi byl spojen provázkem?

Nechte ostatní žáky, aby si ve svých rolích promysleli, komu pomůžou a jak. Mohou si vzít z hromádky připravené papíry A6 a na každý napsat (případně nakreslit) jednu konkrétní pomoc, kterou poskytnou jedné zasažené osobě, a to z pozice svojí role. Zdůrazněte, ať se žáci zamyslí nad možnostmi svojí role, připomeňte jim ale, že zároveň musí dále chodit do své práce a starat se o svoji rodinu. Neurčujte, kolik papírů mají využít. Zasažení žáci naopak sepiší všechno, co by od ostatních potřebovali.

Doručování pomoci (15 min.)

Posaďte se znovu do kruhu k provazové síti. Vyzvěte vždy žáky, kteří mají stejné role (například zdravotní sestry), ať pojmenují svoji pomoc a dají papíry zasaženým osobám (například „dávám ti jídlo, abys neměl hlad“). Komentujte s ostatními, jestli je předávaná pomoc správná, potřebná a reálná, doplňujte. Dejte prostor zasaženým, aby za pomoc poděkovali. Na závěr slavnostně oznamte, že povodeň je pryč, opět svítí slunce, lidé opravili své domy a znovu žijí jako předtím. Sundejte si cedulky a potřeste si v kruhu všichni rukama jako poděkování za odvedenou spolupráci.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: rekapitulovat emoce a postoje, které simulace povodně ve vesnici vyvolala, objasnit význam vzájemné pomoci a spolupráce při mimořádných událostech.

Po skončení hry se v kruhu postavte a udělejte reflexi formou teploměru – pokládejte otázky, na které každý žák reaguje zvednutím ruky tak vysoko, jak moc souhlasí: ke stropu = hodně až nejvíc, k zemi = málo až vůbec. Po otázce je možno zeptat se několika žáků, proč mají ruku zrovna v této výši. Použijte otázky: Cítil jsem se dobře ve svojí roli? Dokázal bych takto pomáhat i při opravdové povodni? Pro pomáhající – jak jsem spokojen s pomocí, kterou jsem dokázal poskytnout? Pro zasažené – jak jsem spokojen s pomocí, které se mi dostalo? Nechte žáky svá individuální hodnocení komentovat.

Verze lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák zopakuje základní údaje o Moldavsku a České republice
- žák popíše průběh mimořádné události (povodeň) a pojmenuje pocity, které mimořádná událost může v zasažených vyvolávat
- žák objasní význam mezilidských vztahů a vzájemné pomoci při řešení následků mimořádné události
- žák navrhne konkrétní způsoby pomoci ostatním
- žák porovná průběh fáze obnovy po povodních v České republice a v Moldavsku a objasní příčiny odlišností

Pomůcky – lekce pro starší žáky

- arch s názvy rolí (viz příloha na USB disku), doporučujeme ho tisknout na samolepicí štítky
- náhrávka bouřky a deště (viz příloha na USB disku)
- klubko provázku / pradelní šňůra / provaz o celkové délce alespoň 2 m na jednoho žáka
- 4 pruhy červeného krepového papíru, nůžky
- čisté papíry formátu A6 (příp. menší)
- samolepicí štítky
- obrázek moldavské vesnice (viz příloha na USB disku)
- nástěnná mapa světa či Evropy, pokud ji máte k dispozici

Popis lekce pro starší žáky

Evokace (10 min.)

Nechte žáky, ať najdou na mapě Evropy Moldavsko. Napište na tabuli dva nápisy – Česká republika a Moldavsko – a řekněte, že jste zvědaví, co žáci o Moldavsku vědí. Dávejte žákům otázky: Která země má větší rozlohu? Ve které žije více obyvatel? Která země je vyspělejší? Občané které země pracují více v zahraničí? Ve které zemi byly někdy povodně? Nechte vždy třídu hlasovat, poté žákům prozradte správnou odpověď (viz informační text pro učitele).

Ukažte žákům obrázek moldavské vesnice (příloha na USB disku), promítněte jej nebo fotografii vytiskněte a připevněte na viditelné místo. Žijí zde lidé odlišných, nebo stejných profesí jako v Česku? Je tu starosta, zdravotní sestra, prodavačka, učitelka? Závěr by měl být ten, že profese a role lidí v obou vesnicích jsou podobné (v Moldavsku by bylo například více farmářů). Vysvětlete žákům, že společně napodobíte situaci povodně, a zeptejte se, jestli chtějí simulovat povodeň spíše v české, nebo v moldavské vesnici (pro Vás bude průběh lekce stejný, jen závěr se bude lišit).

Uvědomění (25 min.)

Rozdělení rolí a tvorba sítě (10 min.)

Připravte role (příloha na USB disku), které vytiskněte nebo napište na samolepicí štítky, některé role případně i vícekrát podle počtu žáků. Můžete použít i jednodušší role z lekce pro mladší žáky (příloha na USB disku). Každý žák si vylosuje roli a nalepí si ji na hrud'. Všichni stojí v kruhu a postupně se představí. Žák, který začne, dostane klubko provázku. Uchopí provázek a drží ho, přičemž podává klubko někomu, s kým souvisí jeho role, a vysvětluje jak (například „jsem starosta a dávám klubko hasiči, protože se dobře známe a bydlíme kousek od sebe“... „protože mi pomohl, když jednou hořela moje stodola“). Oslovený klubko přijme, drží provaz a klubko

předá s dalším vysvětlením komukoliv dalšímu v kruhu (například „jsem hasič a dávám klubko elektrikářů, protože je to můj bratranec“). Tvoří se síť, v závěru všichni drží provaz.

Povodeň a následky (10 min.)

V momentě, kdy jsou všichni provazem propojeni, přichází do obce povodeň. Pustěte nahrávku deště a bouřky (příloha na USB disku), případně sirény (příloha na USB disku), a přestříhněte náhodně některé vazby – úseky provázku. Poté žáci položí celou poškozenou síť na zem. Vyberte 3–4 žáky (takové, kteří podle Vašeho uvážení roli unesou) a vysvětlíte, že jejich dům byl zasažen při povodni, přišli o svoje věci a teď budou muset dům znova opravovat, takže v něm nemohou bydlet. Dejte jim červený krepový papír jako symbol.

Nechte ostatní žáky, aby si ve svých rolích promysleli, jaká je jejich situace po povodni a zda mohou pomoci někomu ve vesnici. Mohou si vzít z hromádky připravené papíry A6 a na každý napsat (případně nakreslit) jednu konkrétní pomoc, kterou poskytují jedné zasažené osobě, a to z pozice svojí role. Zasažení žáci naopak sepíší, co vše by od ostatních potřebovali. Zdůrazněte, ať se žáci zamyslí nad svojí profesí a nad tím, jakou pomoc dokáží poskytnout, když budou zároveň chodit do své práce a starat se o svoji rodinu (Dokážou poskytnout vůbec nějakou pomoc? Jaké jsou formy pomoci – i nemateriální?). Připomeňte žákům zemi, ke které se aktivita vztahuje.

Doručování pomoci (5 min.)

Posaďte se znovu do kruhu k provazové síti. Převezměte na sebe roli „státu“ (přilepte si na sebe štítek Česká republika / Moldavsko podle žáky zvolené země). Vyzvěte vždy žáky, kteří mají stejné role (například zdravotní sestry), ať pojmenují svoji pomoc a dají lístečky zasaženým osobám (například: „Mohu ti pomoci tak a tak, protože asi potřebuješ to a to...“). Zasažení mohou poděkovat a shrnout, jakou pomoc ne/využijí. Z pozice „státu“ nakonec přiřďte další pomoc dle svého uvážení – dobrovolníky na odklizení následků, materiál, zapůjčování techniky, výplaty pojištění, finanční dotace a půjčky. Pokud si žáci vybrali Česko, Vaše pomoc bude poměrně štedrá, nicméně ne zcela rovnoměrná. Pokud Moldavsko, pomáhejte více „náhodně“, méně štedře a některým zasaženým nedejte nic s tím, že teprve čekáte na pomoc mezinárodních organizací. Po předání veškeré pomoci slavnostně oznamte, že povodeň je pryč, svítí slunce a život vesnice se vrátil do normálu, nechte žáky odlepit si role, zmačkat je a vyhodit.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: zrekapitulovat emoce, které simulace povodně v žácích vyvolala, objasnit význam pomoci a vzájemné spolupráce při mimořádných událostech, najít podobnosti a odlišnosti v průběhu fáze obnovy po povodních v České republice a v Moldavsku a objasnit příčiny odlišností.

Po skončení hry se v kruhu postavte a udělejte reflexi formou teploměru – pokládejte otázky, na které budou žáci odpovídat se zavřenýma očima pozicí své ruky. Žák zvedne/sníží ruku tak vysoko/nízko, jak moc souhlasí: ke stropu = hodně až nejvíc, k zemi = málo až vůbec. Po otázce se zeptejte jednoho či dvou žáků, proč mají ruku zrovna v této výši. Použijte otázky: Cítil jsem se dobře ve svojí roli? Dokázal bych takto pomoci při opravdové povodni v mé obci? Překvapila mě na konci nová role „státu“? Pro pomáhající – jak jsem spokojen s pomocí, kterou jsem dokázal poskytnout? Pro zasažené – jak jsem spokojen s pomocí, které se mi dostalo? Nechte žáky svá individuální hodnocení komentovat.

Průběh pomoci při povodních: Česká republika / Moldavsko

Informační text pro učitele

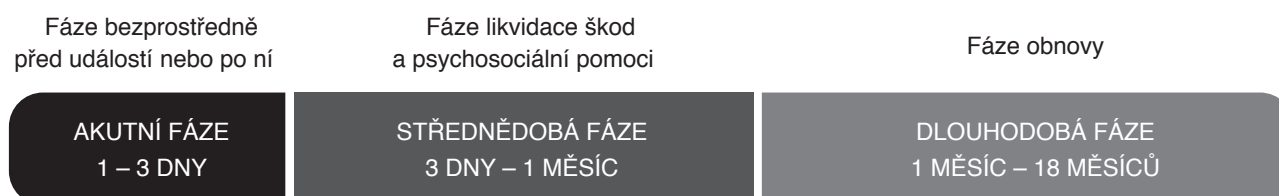

Průběh pomoci v České republice

Českou republiku zasáhly povodně v posledních letech několikrát – velká voda v roce 1997 na Moravě, v Čechách v roce 2002, v roce 2006 v povodí Vltavy, Labe, Moravy a Lužnice, dále pak v letech 2009, 2010 a 2013. Přípravenosti na povodně se tedy věnuje čím dál větší pozornost. ČR disponuje Plány pro zvládání povodňových rizik (2015–2021), které řeší především prevenci před povodněmi, a integrovaným záchranným systémem (dle zákona 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů). Důležitý je rovněž zákon č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů.

K řešení krizové situace při mimořádné události je zřizován krizový štáb podle příslušné úrovně orgánu veřejné správy. Pokud je například povodní zasaženo jen území jedné obce, řeší záchranné a likvidační práce místní obecní úřad. Pokud je zasaženo území více obcí, ustanovuje krizový štáb obec s rozšířenou působností, v případě rozsáhlejšího zasažení kraj, případně Ministerstvo vnitra.

Pomoc při povodních můžeme rozdělit do tří fází podle následujícího schématu

Akutní fáze

Český hydrometeorologický ústav podrobně monitoruje vývoj počasí, orgány povodí řek sledují stoupání hladiny řek. Povodňové orgány (obce, kraje) vyhláší 1., případně 2. či 3. stupeň povodňové aktivity, informují obyvatele pomocí obecních hlášení, rozhlasu, TV, rozesíláním SMS zpráv a osobních návštěv.

Integrovaný záchranný systém zajišťuje základní přežití obyvatelstva:

- evakuace osob z domovů do náhradních prostor (školy, speciální střediska apod.) a péče o ně – rozdávání jídla a přikrývek/ošacení
- stavění bariér z pytlů s pískem a další zabezpečovací práce pro zmírnění rozlivu vody
- psychosociální pomoc

Fáze likvidace škod

Po opadnutí povodně pomáhá integrovaný záchranný systém při odklizení trosek, zprůjezdnění komunikací, opravách technické infrastruktury vody, plynu, elektřiny. Když je terén bezpečný, vracejí se obyvatelé do svých domovů.

Zahrnuje například:

- distribuci materiální pomoci – hygienických potřeb, náradí na odklizení a čištění, pitné vody, suchého oblečení
- fyzickou dobrovolnickou pomoc v domácnostech při vyklizení (oklepávání mokrých omítek, vymetání bahna, vynášení nábytku, odvážení odpadu apod.)
- zapůjčování techniky jako vysoušeče, elektrocentrály, elektrická kladiva na oklepávání omítek, čerpadla, plynové vařiče
- informační službu (infolinky, letáky apod.) pro zasažené i pomáhající o možnostech pomoci
- provádění terénního šetření potřeb zasažených domácností
- psychosociální pomoc spočívající v krizové intervenci a psychické podpoře zasažených, poskytování informací a sociálně-právního poradenství
- technické poradenství zasaženým k opravám a sanaci budov, služby statika, prevence škod
- další podporu zasaženým, jako například hlídání dětí, praní prádla, dovážka teplého jídla a pití

Dlouhodobá fáze

- poskytování finanční pomoci na základě terénního šetření potřeb zasažených domácností
- pokračuje psychosociální pomoc a poskytování poradenství k jednání s pojišťovnami, úřady apod.
- pokračuje technická pomoc při opravách obydlí, obnově vodních zdrojů apod.

Které neziskové organizace pomáhají v ČR při povodních?

- Člověk v tísni
- Adra
- Český červený kříž
- Charita ČR
- Diakonie ČCE
- Sdružení hasičů Čech, Moravy a Slezska
- a mnoho dalších menších organizací lokálního významu

Integrovaný záchranný systém (IZS)

Jeho základními složkami jsou:

Hasičský záchranný sbor, jednotky požární ochrany zařazené do plošného pokrytí, Policie ČR a zdravotnická záchranná služba. Při jakékoliv mimořádné události zajišťují základní složky IZS nepřetržitou pohotovost a neodkladný zásah. V případě, že základní složky potřebují další pomoc při záchranných a likvidačních pracích, nastupují ostatní složky.

Ostatními složkami IZS jsou:

- vyčleněné síly a prostředky ozbrojených sil
- ostatní ozbrojené bezpečnostní sbory (například městská policie)
- orgány ochrany veřejného zdraví (například hygieny)
- havarijní, pohotovostní, odborné a jiné služby (například plynárenské, vodohospodářské, elektrikářské)
- zařízení civilní ochrany
- neziskové organizace a sdružení občanů

Průběh pomoci v Moldavsku

Pomoc státu tak, jak probíhá v České republice, není zdaleka samozřejmá všude v Evropě. Přestože Evropu často vnímáme jako vyspělý kontinent, jen 500 kilometrů od našich hranic leží stát, který je **v pořadí Indexu lidského rozvoje na 112. místě**, podobně jako Botswana či Mongolsko (více o Indexu lidského rozvoje na str. 54). Moldavsko je v současnosti nejchudší zemí Evropy, žijí zde necelé 4 miliony lidí a hlavní obživou obyvatel je zemědělství a export plodin. Moldavsko je jednou z prioritních zemí české zahraniční rozvojové spolupráce, to znamená, že zde Česká republika podporuje rozvojové programy více než v jiných zemích. Pomoc směřuje zejména do oblasti zlepšování životního prostředí, sociálních služeb, zemědělství a rozvoje venkova. Moldavsko nemá tak připravený a koordinovaný systém pomoci obyvatelům při mimořádných událostech jako Česká republika.

	Česká republika	Moldavsko
Rozloha	78,8 tis. km ²	33,8 tis. km ²
Počet obyvatel	10,6 mil.	3,54 mil.
Pořadí v Indexu lidského rozvoje	27.	112.
Občané pracující v zahraničí	dle odhadů jednotky procent	cca 1 milion obyvatel – vysoká migrace obyvatel za prací kvůli špatné ekonomické situaci země
Povodně	ano – poslední 2013	ano – poslední 2010

Obecné principy pomoci zasaženým povodní

Při zpracovávání následků povodně je ze strany pomáhajících dobré zaměřit se na **rizikové skupiny** zasažených, kteří mají omezenou schopnost pomoci si sami – senioři, rodiny s malými dětmi či neúplné rodiny, lidé, kteří přišli o zdroj obživy a musí ho obnovovat (drobní podnikatelé, zemědělci), lidé v odlehlých částech obcí a na samotách.

Celou dobu je potřeba dodržovat několik zásad pomoci: zájem o potřeby druhých, proaktivní přístup, rychlé reakce na potřeby, důsledná a otevřená komunikace mezi mnoha pomáhajícími subjekty a směrem k zasaženým, spravedlivá pomoc – na nikoho nezapomenout.

Zasažení lidé často procházejí silnými emočními stavy, které jsou normální reakcí na mimořádnou událost. Mohou cítit strach, vztek, bezmoc, zoufalství, frustraci, ztrácejí jistotu a pocit bezpečí. Mohou být psychicky i fyzicky vyčerpaní. Někdy se projevy emocí dostávají až v dlouhodobějším horizontu, například po odstranění bezprostředních následků povodně.

Kdo je terénní dobrovolník při povodni?

Dobrovolníkem při povodních je každý, kdo vykonává nějakou činnost prospěšnou ostatním, a to ze své vlastní vůle, ve svém volném čase a bez nároku na odměnu. Při povodňové pomoci v terénu jsou to obvykle lidé ve věku nad 18 let – buď jednotlivci, nebo skupiny přátel, členů organizací (například skauti, církve), kolegů z firem. Hlásí se přes infolinku či internet některé neziskové organizaci, která vyhlašuje poptávku po dobrovolnících. Nezisková organizace zajišťuje ubytovací středisko poblíž zasažených obcí a odborného koordinátora dobrovolníků v místě. Dobrovolníci dorazí na ubytovací středisko a plní zadané úkoly v terénu, dostávají obvykle ochranné pomůcky a stravu.

Co zasaženým pomáhá?

- pravdivé a přehledné informace o situaci
- konkrétní, nevтіravé i opakované nabídky pomoci od ostatních lidí
- vlastní aktivní zapojení do řešení situace, práce na obnově
- sdílení pocitů s ostatními, možnost povídat si v rámci rodiny, obce, komunity
- vstřícné reakce ostatních lidí, někdy stačí i úsměv, dobré slovo, gesto
- správná životospráva, strava, odpočinek, nezapomínat na oblíbené volnočasové činnosti

Pravda, nebo ne

Žáci si vyzkouší „vědomostní soutěž“ zaměřenou na kritické hodnocení informací o povodních a analyzují novinový článek z hlediska faktů a názorů. Jsou konfrontováni s některými mýty a představami o povodních a zkusí je uvést na pravou míru. Lekce pracuje s principem, že nemusíme všemu, co se píše o mimořádných událostech a co lidé říkají, věřit.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Jazyk a jazyková komunikace (Český jazyk), Člověk a jeho svět, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Výchova k občanství, Zeměpis, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech, Osobnostní a sociální výchova, Mediální výchova

Prostřednictvím této lekce:

- žáci si vytvářejí představu o roli médií v každodenním životě v regionu (v lokalitě)
- rozvíjíte citlivost žáků vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení
- vedete žáky ke spolupráci ve skupině
- učíte žáky posuzovat a hodnotit společenské jevy, procesy, události a problémy z různých úhlů pohledu

Verze lekce pro mladší žáky

Cíle lekce pro mladší žáky

- žák rozlišuje mezi informativním a bulvárním zaměřením mediálního obsahu
- žák definuje roli médií při mimořádných událostech
- žák navrhne informační zdroje, z nichž je možné čerpat informace v době mimořádné události

Pomůcky – lekce pro mladší žáky

- výroky (viz příloha na USB disku)
- obrázky k vymýšlení titulků pro mladší žáky (viz příloha na USB disku)

Popis lekce pro mladší žáky

Evokace (5 min.)

Zeptejte se celé třídy, co ví o povodních – ale musí to být zaručeně pravda. Lehce „pochybuje“ nad tím, co vám řeknou („opravdu?“). Ptejte se žáků, kteří vám řeknou nějakou informaci, odkud to vědí. Podle odpovědí si ve třídě řekněte různé zdroje informací (můžete je také vypsát na tabuli) – například zažil jsem to sám, vím to od rodičů, od kamarádů, ze školy, z novin, z knížky, z televize...

Uvědomění (35 min.)

Hlasování o výrocích (15 min.)

Motivujte třídu tím, že jí přečtete některé zajímavé zprávy o povodních z novin, ve kterých ale novináři napáchali chyby. Žáci Vám je musí pomoci vypátrat a opravit. Domluvte si signály, podle kterých budou žáci se zprávou buď souhlasit (je pravdivá), nebo nesouhlasit (není pravdivá), **například**:

1. Kdo souhlasí, zvedne ruku s palcem nahoru, kdo nesouhlasí, s palcem dolů.
2. Žáky rozdělte do skupinek a každé dejte dva papíry – napíší si na ně ANO a NE nebo nakreslí veselého a zamračeného smajlíka. Potom skupina zvedá příslušný papír podle toho, zda souhlasí, nebo nesouhlasí.
3. Pohybová varianta: do zadní části třídy umístěte do jednoho rohu velký papír s veselým obličejem, do druhého se zamračeným obličejem. Podle souhlasu či nesouhlasu si každý žák stoupne k danému papíru.

Čtete postupně výroky o povodních (příloha na USB disku). Po každém nechte žákům čas na rozmyšlenou či na domluvu skupiny a hlasování souhlas/nesouhlas. Po hlasování se zeptejte některých žáků (souhlasících i nesouhlasících), proč mají zrovna takový názor. Teprve potom řekněte, která odpověď byla správná, a okomentujte vysvětlení žáků, použijte také doplňkové otázky k výroku pro celou třídu. Na konci je vhodné některý výrok ze začátku zopakovat, opět hlasovat, a otestovat tak, co se žáci už naučili.

Titulky k obrázkům (15 min.)

Pochvalte žáky za „dobrou novinářskou práci“ – odhalili chyby. Oznamte, že teď se žáci sami stanou novináři a budou vymýšlet titulky k fotografiím do novin. Po třídě rozmístěte pět vytištěných obrázků (obrázky pro vymýšlení titulků pro mladší žáky – příloha na USB disku).

Rozdělte třídu na dvě skupiny. Žáci v první skupině mají za úkol napsat/vymyslet a pamatovat si novinový titulek vždy tak, aby byl strhující a velmi zajímavý. Žáci v druhé skupině mají za úkol napsat/vymyslet a pamatovat

si titulek, který věrně popisuje, co se děje na obrázku. Dejte žákům na zpracování tohoto úkolu čas dle svého uvážení. Potom obrázky posbírejte, ukazujte jeden po druhém a ptejte se žáků, jaký titulek k fotografii vymysleli. Je titulek realistický, nebo „senzační“? Popisuje titulek správně, co se děje na obrázku? Diskutujte s žáky o nejlepším titulku pro každý obrázek. Můžete si je napsat k obrázku a vystavit ve třídě. Zeptejte se žáků, kde v novinách či na internetu mohou narazit na realistické titulky, kde naopak na senzační titulky.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: žáci shrnou význam relevantních informací pro člověka v době mimořádné události.

Zeptejte se žáků, proč je důležité rozlišovat mezi realistickými a senzačními novinovými titulky. Jaký význam mají pravdivé zprávy a realistické novinové titulky pro lidi v době povodní? Kde by žáci hledali pravdivé informace v době povodní?

Verze lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák v textu identifikuje názory autora mediálního sdělení
- žák rozlišuje mezi faktickým obsahem textu a názorem autora mediálního sdělení
- žák definuje roli médií při mimořádných událostech a popíše, jak mohou média ovlivnit průběh povodní a situaci jednotlivce
- žák navrhne informační zdroje, z nichž je možné čerpat informace v době mimořádné události

Pomůcky – lekce pro starší žáky

- výroky pro starší žáky (viz příloha na USB disku)
- dva novinové články na výběr pro starší žáky (viz příloha na USB disku)

Popis lekce pro starší žáky

Evokace (10 min.)

Na tabuli napište před začátkem výuky tyto dva výroky: „Myslíme si, že...“ a „Víme, že...“. Zeptejte se žáků, jestli se z médií dozvíme vždy pravdu. Zdůrazněte, že v čase mimořádných událostí, jako jsou povodně, mají média ztíženou situaci při informování obyvatel, protože se nedostanou vždy do zasažených oblastí, přitom se ale tématu věnuje velká pozornost. Většina médií navíc pracuje pod velkým časovým tlakem. Často tak může dojít ke zkreslení informací.

Rozdělte žáky do skupin a vyzvěte je, aby dokončili věty napsané na tabuli, a to tím způsobem, že zaznamenají tři věci, které si myslí o povodních, a tři věci, které vědí o povodních.

Vyzvěte několik skupin, aby se podělily o svoje nápady. Ptejte se jich, podle čeho se rozhodovaly, zda myšlenku zařadí mezi „Myslíme si, že...“, nebo „Víme, že...“. Zeptejte se žáků, jak vnímají rozdíl mezi věcí, kterou vím, a věcí, kterou si myslím. Společně definujte, jak vnímají rozdíl mezi faktem a názorem.

Uvědomění (25 min.)

Hlasování o výrocích (10 min.)

Dejte každé skupině dva papíry, na jeden si napíše velký nápis „FAKT“ (Víme nebo můžeme doložit, že...), na druhý „NÁZOR“ (Někdo si myslí, že...). Pak čtete výroky o povodních (příloha na USB disku) a po každém nechte chvíli času na domluvu skupiny a zvednutí příslušného papíru podle toho, zda skupina považuje daný výrok za fakt, či za názor. Pro tento účel můžete využít i výroky z přílohy lekce pro mladší žáky (příloha na USB disku). Po hlasování o výroku nechte dva žáky z opačných názorových skupin vysvětlit svoji odpověď. Teprve potom okomentujte vysvětlení žáků.

Práce s novinami (15 min.)

Zeptejte se, proč je dobré fakta a názory rozlišovat. Poté dejte každému žákovi jeden krátký novinový článek o povodních (příloha na USB disku) – vyberte podle svého uvážení buď první článek z přílohy o povodních v Česku, nebo druhý článek o povodních v Pákistánu. Vysvětlíte žákům, že jejich úkolem je, aby podtrhli zvlášť fakta a zvlášť názory (jiným stylem nebo barvou). Nechte žáky zkontrolovat si ve dvojicích nebo čtveřicích, zdali si podtrhli stejné části. Poté projděte text s celou třídou.

Reflexe (10 min.)

Cíl reflexe: Žáci shrnou význam relevantních informací pro člověka v době mimořádné události, dále uvedou relevantní zdroje informací, které mohou využít při mimořádných událostech.

Zeptejte se žáků, kde všude můžeme získat informace a názory na průběh povodní, a zapište odpovědi na tabuli. Diskutujte dále s žáky, proč je nutné rozlišovat mezi fakty a názory v době povodní. Jaký vliv na jednotlivce má, pokud zná reálná fakta o povodních? Jaký vliv na jednotlivce má, pokud považuje názory na povodně za fakta? Kde lze najít spolehlivé informace o povodních? Podtrhněte nyní v seznamu na tabuli média či zdroje, které žáci považují za spolehlivé.

Informování občanů a média v čase povodní

Informační text pro učitele

Při mimořádných událostech je velice důležitý systém informování obyvatel – jak těch zasažených, tak ostatních, kteří se o mimořádných událostech dozvídají z médií. Všichni se potřebují v situaci rychle zorientovat a zjistit, co mají dělat. Dostupné informace však mají různou kvalitu, záleží na tom, kdo je publikuje, v jakém čase a o jaké médium se jedná. Jinak a na jiné lidi bude působit leták rozdáváný obecním úřadem, zpravodajství v rádiu, vyprávění sousedů či sdílení „katastrofických“ fotografií na Facebooku.

Fakta versus názory

Fakt je ...

- něco prokazatelného a ověřitelného („Tato tráva je zelená. Nyní jsme ve škole. V roce 1997 byly v ČR povodně.“)
- zůstává stále stejný nezávisle na tom, kdo ho říká
- existují důkazy o jeho pravdivosti

Povinností veřejnoprávních médií je odlišovat **zprávy, které by měly obsahovat fakta (zpravodajství), a hodnotící komentáře, které mohou obsahovat názory (publicistika).** U dalších médií se musíme spolehnout na vlastní rozlišovací schopnosti.

Názor je ...

- hodnotící pohled na danou věc, subjektivní přesvědčení („Matematika je těžká. Při povodních se má lidem pomáhat.“)
- důležitá součást mezilidské komunikace a diskuse
- může být založen na faktech a podepřen dobrými argumenty, ale také nemusí
- je dobré ho uvádět slovy „myslím, že / podle mého názoru...“
- často používá hodnotící výrazy („nejlepší, špatný, nádherný“) a zobecnění („všichni, každý, vždy...“)

Kde získat seriózní informace?

O povodních potřebujeme získat informace z důvěryhodných, oficiálních zdrojů. Takovými zdroji jsou:

- Obce, kraje a státní orgány, respektive jejich webové stránky, tištěné materiály a telefonní infolinky. Například Ministerstvo vnitra ČR spouští při povodních informační linku **974 834 688**. Kraje a města zřizují také vlastní infolinky.

- Neziskové organizace, které se dlouhodobě věnují problematice mimořádných událostí (seznam na str. 39). Kromě webových stránek a tištěných materiálů tyto organizace často používají také vlastní telefonní infolinky, a to za účelem nabídky/poptávky po manuální, materiální a finanční pomoci, poskytování krizové intervence a poradenství.
- Veřejnoprávní média – Česká televize a Český rozhlas. Tyto instituce jsou placeny mimo jiné z koncesionářských poplatků a poskytují veřejnou službu občanům. Ostatní televizní a rozhlasové stanice jsou naproti tomu v soukromém vlastnictví a jejich příjmy pocházejí převážně z reklamy, proto je jejich hlavním cílem získat co nejvíce diváků a posluchačů, nikoliv poskytovat objektivní zprávy.

Zdroje informací pro zasažené se v různých fázích po mimořádné události mění. V akutní fázi je primárním zdrojem integrovaný záchranný systém a obec (místní rozhlas, SMS zprávy občanům, webové stránky, obecní vývěsky, letáky aj.). Ve střednědobé a dlouhodobé fázi jsou vedle obce důležité neziskové organizace a sociální služby působící v místě mimořádné události, které poskytují nabídky pomoci a poradenství.

Další zdroje informací

Tištěná média jsou v České republice v soukromém vlastnictví. Kvalita informací v nich odpovídá jejich zaměření, které můžeme rozdělit na tři druhy: **seriózní tisk**, **bulvární tisk** a **populární tisk** („popnoviny“, „infotainment“). Do první kategorie se řadí tisk, který uvádí zprávy do kontextu, analyzuje události za pomoci pohledu odborníků, nevznáší do nich emoce, píše v rozvitých větách se složitějšími pojmy. Naproti tomu bulvár se zaměřuje právě na emoce, používá jednoduché formulace, vytrhává informace z kontextu a přináší minimum informací ve prospěch zábavy. Populární tisk je kombinací obojího, podává informace zábavnou formou.¹⁶

Mnoho informací pochází i od samotných občanů – především od uživatelů internetu, kteří přispívají na blogy a sociální sítě. Kvalita takovýchto informací nemusí být vysoká, ale takové zprávy mají zároveň potenciál dostat se k cílovým skupinám nejrychleji. S informacemi od občanů strukturovaně pracuje například **Krizová mapa.cz**, která se spouští pouze v čase povodní a poprvé byla zprovozněna v roce 2010 pod patronátem České televize. Tým mediálních expertů na ní shromažďuje informace z diskusí, Facebooku, Twitteru apod. (například fotografie hladin řek), ověřuje je a spojuje je v mapě s místy, kterých se týkají. Krizová mapa může být tedy vhodným doplňkovým zdrojem informací v prostředí internetu.

Mediální obraz

V každém, i seriózním, médiu dochází v určité míře ke zkreslování informací, neboť nám zprávy zprostředkovává vždy konkrétní člověk – novinář, který záměrně či nezáměrně upozorňuje jen na určité aspekty reálné situace. Mediální obraz obsahuje mnoho stereotypů, které zjednodušují realitu, ale také pomáhají v omezeném čase a prostoru předat rychle informace příjemcům. Při povodních se například můžeme setkat s následujícími prostředky: se zveřejňováním dramatických záběrů (valící se voda, lidé na člunu), s obrazy, které jsou divácky nejatraktivnější, se zdůrazňováním velkých čísel (počet zasažených), se stylizací pomáhajících do role hrdinů (záchranáři, ale také politici), se zveřejňováním větších fotografií a titulků než obvykle (na titulních stranách novin) nebo s politickými prohlášeními o správnosti různých strategií na obnovu dané oblasti.

Zasažení lidé, o kterých se píše v médiích, mohou svůj mediální obraz hodnotit různě. Mnozí z nich jsou rádi, že se na veřejnost dostaly informace o jejich situaci; míra medializace má totiž vliv na rozsah pomoci, která je dané oblasti poskytnuta. Někteří se ale mohou obávat zkreslení informací, špatného vyznění zpráv („vypadáme jako chudáci“) či zveřejnění projevů emocí (pláč, vztek). Proto je důležité před publikováním zpráv o povodních získat od zasažených vždy souhlas se zveřejněním informací z jejich života a respektovat jejich lidskou důstojnost.

16) RYŠÁNKOVÁ, Irena. Lžou novináři? Metodický materiál. In: CENTRUM PRO MEDIÁLNÍ STUDIA FAKULTY SOCIÁLNÍCH VĚD UK. Portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy [online]. 2012 - 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/lzou-novinari_

Tržiště potřeb

Simulační hra, jejímž prostřednictvím se žáci vcítí do situací rodin zasažených povodněmi a pojmenují materiální potřeby daných rodin v době, kdy se navracejí domů z evakuačních center.

Hra poukazuje na globální nerovnosti v míře rozvoje a rovněž na nerovnosti v životní úrovni v jednotlivých zemích.

Lekci lze zařadit do výuky v těchto oborech a průřezových tématech:

Matematika a její aplikace, Výchova k občanství, Výchova ke zdraví (Ochrana člověka za mimořádných událostí), Zeměpis, Etická výchova, Výchova demokratického občana, Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Prostřednictvím této lekce:

- vedete žáky k odpovědnému spravování osobního (rodinného) rozpočtu
- vedete žáky ke spolupráci ve skupině
- vedete žáky k uvědomování si hodnoty různosti lidí, názorů, přístupů k řešení problémů
- rozvíjíte u žáků empatii
- vedete žáky k uvažování o problémech v širších souvislostech a ke kritickému myšlení

Lekce pro starší žáky

Cíle lekce pro starší žáky

- žák pojmenuje potřeby lidí po mimořádné události (povodeň)
- žák ví, co lidem v ČR v případě evakuace poskytne evakuační centrum
- žák hospodáří s přidělenou fiktivní finanční částkou
- žák identifikuje různou míru rozvoje zemí a seznámí se s pojmy hrubý domácí produkt a Index lidského rozvoje

Pomůcky – lekce pro starší žáky

- 5 popisů situace rodin po povodni – pro každou skupinu jeden popis (v příloze na USB disku)
- 15 karet s obrázky předmětů k rozmístění po třídě (v příloze na USB disku)
- tabulka pro zapisování nakoupených předmětů, jedna pro každou skupinu (v příloze na USB disku)
- informační centrum – texty k vytištění a umístění do rohu třídy (v příloze na USB disku)
- otázky k reflexi (v příloze na USB disku)
- klobouk/krabice/taška na losování otázek pro reflexi
- nástěnná mapa světa
- nůžky

Popis lekce

Evokace (5 min.)

V úvodu hodiny na tabuli napište 3 slova/sousloví související s tématem, například: „povodeň“, „rádio“, „pitná voda“. Vysvětlete, že se v této hodině budete věnovat tématu, které s těmito slovy souvisí. Poté dejte žákům přibližně 2 minuty na to, aby ve dvojicích vymysleli minipříběh, v němž použijí všechna tato 3 slova/sousloví. Nechte některé dvojice sdílet své minipříběhy se zbytkem třídy. Následně žákům prozradte, že dnes se budete společně věnovat povodním a potřebám rodin, které byly povodněmi zasaženy.

Uvědomění (25 min.)

Nákup na tržišti (15 min.)

Ve třídě vyvěste velkou mapu světa. Žáky rozdělte do skupin, přičemž v jedné skupině by mělo být maximálně 6 žáků. Každá skupina představuje jednu z rodin pocházejících z různých částí světa. Do skupin rozdejte popis situace rodiny (příloha na USB disku) a sčítací tabulku (příloha na USB disku). Prvním úkolem každé skupiny je si daný popis přečíst a vyznačit svou zemi na velké mapě (například nalepením malého barevného papírku).

Následně vysvětlete, že rodiny se kvůli povodni evakuovaly a nyní se vrací zpět do svých domovů. Rodiny žijící v ČR, Srbsku a Kolumbii se vrací z evakuačních center. Pákistánská rodina se vrací od příbuzných, protože v okolí jejich bydliště žádné evakuační centrum nebylo zřízeno. Všechny rodiny musejí před návratem domů navštívit tržiště a nakoupit si tam nejn nutnější předměty, které budou doma po mimořádné události potřebovat. Naštěstí mají nějaké vlastní peníze – ve formě kreditů. Za ty si mohou nakupovat potřebné věci na trhu. Počet kreditů má každá rodina zapsán ve svém popisu. Pro každou rodinu je počet kreditů jiný, protože je odvozen z HDP (hrubého domácího produktu) země, v níž rodina žije. To ale žákům zatím neprozrazujte, tato informace by měla zaznít až ve fázi reflexe.

Po třídě rozmístíte karty s obrázky předmětů (příloha na USB disku) a oznamte, že se nyní třída změnila v tržiště a žáci zde mohou nakupovat. Jejich úkolem je obejít jednotlivé „stánky“ a zapsat si do tabulky

nakoupené předměty. Zdůrazněte, že mají vzít v potaz svůj rozpočet a že potřebné předměty mohou koupit i vícekrát. Jako rodina by měli myslet na všechny své členy a shodnout se, které předměty jsou pro ně více, či méně důležité a co s nimi budou dělat. Připomeňte, aby se řídili popisem svojí rodiny, profesí jejích členů a místem bydliště. Dejte žákům 10 minut na obcházení „tržště“ a sestavení jejich „nákupního seznamu“.

Ještě před zahájením nakupování umístěte někde ve třídě ceduli „Povodňové informační centrum“ (příloha na USB disku) a k ní naplňte přeložené papíry, které svrchu nesou název země a po rozevření ukáží další informace pro jednotlivé rodiny (viz příloha na USB disku – Povodňové informační centrum). Na existenci informačního centra přímo neupozorňujte. Obsahuje sice důležité informace, které mohou ovlivnit rozhodování rodin při nákupu, nicméně tím, že na existenci „Povodňového informačního centra“ přímo neupozorníte, lépe nasimulujete situaci po povodních. Ta je často velmi zmatečná a jejím důsledkem bývá, že ne vždy se všechny potřebné informace dostanou ke všem zasaženým. Žákům proto jen naznačte, aby se při nakupování po třídě dobře rozhlédli a snažili se využít všech dostupných informací. Pokud vypořádáváte, že si nikdo informačního centra nevšiml, žáky na něj dále neupozorňujte. Naopak této situace později využijte ve fázi reflexe.

Jedná se o simulační hru, a proto je velice důležité, abyste během hry sledovali, jak si žáci počínají, jaké strategie volí a jak se vypořádávají s problematickými situacemi. To Vám umožní ze hry vytěžit co nejvíce.

Sdílení (10 min.)

Po ukončení nákupu na tržšti vyzvěte postupně každou rodinu, aby se ostatním představila:

- Odkud rodina je? (nechte žáky zemi ukázat na mapě)
- Kolik měla kreditů a jaké předměty si za tyto kredity pořídila?
- Podařilo se rodině nakoupit vše, co potřebovala?

Pro usnadnění můžete tyto body rovněž napsat na tabuli, aby je žáci viděli před sebou.

Reflexe (25 min.)

Diskuse (15 min.)

Vyzvěte žáky, aby pomyslně vystoupili z rolí rodin a vrátili se zpět do třídy, ke své vlastní identitě. Můžete je například nechat udělat velký krok či se s využitím pantomimy jakoby vysvléci z převleku. Tento krok je velice důležitý pro následující reflexi.

Ptejte se žáků:

- Jak jste se během hry cítili? Co jste prožívali?
- Jak jste postupovali při nákupu?
- Jak se vám spolupracovalo ve vaší skupince? Co bylo na spolupráci nejobtížnější?
- Podařilo se vám nakoupit všechny předměty, které jste potřebovali?
- Jak je možné, že každá skupina dostala jiný počet kreditů?

Nyní se otevírá prostor k využití všech situací vzniklých během hry. Poukažte na existenci „Povodňového informačního centra“ – kdo jej využil? Jakým způsobem ovlivnily poskytnuté informace rozhodování žáků při nakupování? Jakým způsobem se existence informačního centra v naší hře váže k reálné situaci při povodních? Zaměřte se také na to, zda skupiny vzájemně spolupracovaly.

Nezapomeňte v této fázi společně s žáky odůvodnit, proč různé rodiny dostaly rozdílný počet kreditů. Vysvětlíte, že se jedná o simulaci socioekonomických nerovností ve světě. Počty kreditů, jimiž jednotlivé země disponují, se odvíjejí od reálného HDP (hrubý domácí produkt – viz informační text pro učitele) dané země. Nicméně je třeba si uvědomit, že rozdíly v životní úrovni se vyskytují i v rámci jednotlivých zemí – proto jsme zařadili dvě různé rodiny z ČR. První s počtem 650 kreditů odpovídá HDP České republiky. Druhá rodina s nižším počtem kreditů byla přidána pro ilustraci nerovností v rámci jedné země. Na příkladu dvou rodin z ČR vysvětlíte, že v každé zemi žijí jak bohatí lidé, tak chudí a také střední vrstva. Zde je prostor pro vysvětlení pojmů HDP a HDI (Human Development Index – Index lidského rozvoje). Promítněte tabulky HDP a HDI, aby žáci získali přehled, kde stojí ČR a kde ostatní země.

Verifikace (10 min.)

Ponechte žáky ve skupinkách, v nichž pracovali během lekce. Do klobouku, krabičky či látkového pytlíku vložte papírky s jednotlivými otázkami k reflexi (příloha na USB disku). Nechte každou skupinku vylosovat po jedné otázce a dejte skupinkám čas na přípravu odpovědí. Následně dostane každá skupinka prostor sdílet svou odpověď se zbytkem třídy. Ostatní skupinky pak mají možnost odpověď doplnit či komentovat.

Metodický tip

Během nákupu na tržišti oznamujte žákům časový limit, abyste je vystavili mírnému tlaku. Můžete hrát přímo roli obchodníka, který vychvaluje přednosti různých předmětů (zvláště těch méně užitečných).

Potřeby rodin po povodních

Jak jsou vypočteny „příjmy“ rodin?

Částka v kreditech pro každou rodinu odpovídá HDP na obyvatele dané země. Výjimkou jsou dvě rodiny z České republiky, kde počet kreditů pro první odpovídá HDP, pro druhou je pak nižší. Samotná čísla tedy nemají takový význam (není to například skutečný průměrný příjem rodin), vypovídající je jejich vztah k ostatním zemím či poměr, kdo si může koupit více/méně. Ceny předmětů jsou pak stanoveny s ohledem na herní realitu tak, aby si většina rodin nemohla koupit všechny a musela přemýšlet nad prioritami.

Potřeby rodin po povodních

Povodně i další mimořádné události zasahují obyvatelstvo napříč světovými regiony a zeměmi – rozdíl je v tom, jak velké působí újmy na zdraví, majetku a životním prostředí. Základní potřeby lidí zasažených mimořádnou událostí jsou však **všude na světě velmi podobné**. Rozdílné jsou ovšem prostředky, kterými jsou tyto potřeby naplňovány, a také schopnost podpory ze strany státu či dalších zasahujících organizací. Potřeby můžeme rozdělit na:

- zaměřené na přežití bezprostředně po povodni ---> bezpečné, teplé a suché místo k přebývání, oblečení, jídlo a pití, hygiena, prevence nemocí, komunikační prostředky a informace
- zaměřené na obnovu domova a živobytí ---> stavební materiál, nářadí a technika, zemědělské náčiní, rostliny a zvířata, finance – půjčky a podpora od státu či ze sbírek – a také informace, kde a jak toto vše získávat. Součástí těchto dlouhodobých potřeb je také velmi často potřeba sdílení a zpracování traumatických zážitků a lepší připravenost na případné povodně v budoucnu.

Níže najdete přehled jednotlivých předmětů nabízených na tržišti a jejich užitečnost pro rodiny. Všechny předměty mohou být potřebné, ale některým je třeba dát přednost. Některé jsou užitečné převážně pro rozvojové země, jiné zase více ve vyspělých zemích.

Pomůcky pro výuku – sešity, pastelky, knihy

Poměrně důležité pro většinu dětí. Děti potřebují řád dne a v průběhu povodní ho ztrácejí – bydlí mimo domov, nechodí do školy, nemohou se setkávat s kamarády. V některých oblastech nejméně rozvinutých zemí ovšem děti nemohou chodit do školy vůbec a neumí číst a psát.

Materiál na stavbu nouzového přístřešku

Poměrně důležité pro rozvojové země, kde zvláště pokud byly zasaženy celé oblasti, potřebují lidé dočasné přibytky, aby měli střechu nad hlavou. V rozvinutých, ale i v rozvojových zemích jsou obyvatelé většinou

evakuování do veřejných budov, které jsou určeny jako evakuační centra, a v dalších fázích často bydlí u příbuzných nebo v náhradním ubytování.

Hygienické potřeby

Velmi důležité pro všechny. Druh hygienických potřeb se může lišit podle země (tablety na čištění vody jsou například více využitelné v rozvojových zemích, kde pitná voda nemusí být k dispozici, ale prevence nemocí je potřebná pro všechny).

Krabice trvanlivého jídla

Velmi důležité pro všechny. Ve vyspělejších zemích mohou evakuovaní lidé dostávat už připravenou stravu přímo v evakuačních místech. Po návratu domů však potřebují nakoupit potraviny, protože jejich původní zásoby mohou být zničeny.

Barel pitné vody

Velmi důležité pro všechny. Pitnou vodu po povodních je často obtížné získat, neboť zdroje (studny, prameny) mohou být znečištěny povodňovou vodou.

Mobilní telefon s kreditem a nabíječkou

Poměrně důležité ve všech zemích, kde je mobilní signál. Telefon sice může fungovat jen omezenou dobu z důvodu nedostupnosti elektřiny, ale zajišťuje přísun informací a důležité spojení s příbuznými.

Lékárnička se základními léky a materiálem

Velmi důležité pro všechny. Po povodních je vyšší riziko zranění a nemocí, které se mohou šířit ze znečištěné vody.

Rádio na baterie + baterie navíc

Poměrně důležité pro všechny. Umožňuje získávat informace nezávisle na elektrické síti, která nemusí být po povodních funkční. Vláda a další organizace přitom plošně šíří informace o pomoci právě skrze média. Důležitější může být pro rozvojové země a vesnické oblasti, kde je dostupnost informací horší.

Jízdní kolo

Není prioritou. Může být užitečné pro předávání informací a obstarávání materiálu, na druhou stranu cesty mohou být rozbahněné, poškozené a nesjízdné.

Suché oblečení a přikrývky

Poměrně důležité pro všechny, více pro rozvojové země. Oblečení v okolí může být dostatek, ale často je mokré a znečištěné. Především přikrývky a izolační podložky na spaní zajišťují rodině bezpečný odpočinek a pomáhají předejít nemocím z moka a chladu.

Počítač – notebook

Není prioritou. Může být důležitější pro rodiny, pro které představoval zdroj živobytí.

Digitální fotoaparát

Není prioritou. Může být užitečný na mapování škod a dokumentaci povodně, ale to provádějí často sami humanitární pracovníci nebo zaměstnanci pojišťoven.

Tři kozy

Poměrně důležité pro rozvojové země. Obyvatelé, kteří byli závislí na zemědělské obživě a přišli o zvířata, nemají v dlouhodobějším horizontu jak získávat peníze. Kozy zajistí přísun potravy a možnost prodat kůzlata. Stěžejní je však také zajistit pro dobytek potravu.

Zemědělské nářadí (rýč, vidle, motyka) a pytel semen

Poměrně důležité pro rozvojové země. Obyvatelé, kteří byli závislí na zemědělské obživě a přišli o úrodu na poli, nemají v dlouhodobějším horizontu jak získávat peníze. Nové osivo a nářadí zajistí možnost pěstovat plodiny v nové sezoně, důležitá je však také míra znečištění půdy povodněmi.

Svítilna/baterka

Poměrně důležité pro všechny, ale více ve fázi evakuace než následně po povodni. Nicméně veřejné osvětlení nemusí fungovat a v některých zemích nemusí být dostupné. Pohyb za tmy bez baterky v povodni zasaženém území může být nebezpečný.

Při realizaci lekce využijete také rozdíly mezi jednotlivými zeměmi, co se týče stupně jejich rozvoje a pomoci po povodních, která v nich probíhala. Popisy zemí níže jsou upraveny podle skutečných povodní, které v posledních letech státy zasáhly. Méně rozvinuté státy nejsou většinou schopny zdolat následky katastrofy samy, proto nastupuje i pomoc mezinárodního společenství. Po hře je jasně patrné, že by si nejchudší rodiny mnohé **důležité předměty koupit prostě nemohly**, a proto je humanitární pomoc na místě. Nikdy však není zaručeno, že se humanitární pomoc dostane v dostatečné míře všem ve všech oblastech, a často se lidé musí spolehnout sami na sebe a na síť svých známých a příbuzných. Důležité předměty si lze také **připravit už předem**, pokud hrozí povodeň, a vzít si je při evakuaci s sebou – na to však mnohé rodiny nemají čas, peníze a hlavně informace.

Česká republika

V roce 2013 zasáhly Českou republiku, stejně jako všechny sousední země, povodně způsobené vydatnými dešti. Na území České republiky bylo povodněmi dotčeno téměř 1 400 obcí a měst, včetně Prahy. 16 lidí zemřelo a více jak 26 tisíc muselo být evakuováno. Povodně také způsobily desítky sesuvů půdy, které omezily dopravu na silnicích a železnicích. Po povodních pomáhaly neziskové organizace se stovkami dobrovolníků, přišla také materiální a finanční pomoc z jiných zemí, například z Německa.

Srbsko

Poslední povodně zasáhly zemi v roce 2014 společně s dalšími balkánskými zeměmi – Srbsko a Bosna a Hercegovina byly postiženy nejvíce. Povodně narušily zemědělství a těžbu uhlí v regionech. Pomoc nabídly prakticky všechny evropské státy včetně ČR, která vyslala do Srbska záchranný tým s vozidly a vodními pumpami, různé české nevládní organizace také uspořádaly finanční sbírky. Srbsko dostalo finanční pomoc od EU a úvěr od Světové banky.

Kolumbie

V roce 2010 zažila tropická Kolumbie nejsilnější období dešťů za několik desítek let. Permanentní déšť a sesuvy půdy donutily dva miliony lidí opustit domovy a téměř 300 jich zemřelo. Povodně měly velké následky pro zemědělství, uhynuly desetitisíce hospodářských zvířat, nemoci napadly plantáže kávy, kakaa a palmového oleje určeného na export. Přes 300 tisíc dětí se nedostalo do zaplavených škol. Některé země (USA, Rusko, Izrael, ale i sousední Ekvádor) věnovaly stany, příkrývky, oblečení, jídlo, léky i peníze. Kolumbie dostala úvěr od Světové banky.

Pákistán

V létě roku 2010 postihly Pákistán ničivé povodně, které si vyžádaly téměř 2 000 obětí a měly dopad na 20 milionů lidí. Povodně byly způsobeny extrémními monzunovými dešti, kdy přetekly řeky, přehrady i jezera. Deště také způsobily v horských oblastech rozsáhlé sesuvy půdy. Tajemník OSN Pan Ki-mun označil pákistánské povodně za jednu z největších světových katastrof vůbec. Povodně měly rozsáhlé důsledky pro zemědělství (bavlna, rýže, cukrová třtina), infrastrukturu země a ekonomiku (poklesla například výroba automobilů Toyota), kvůli znečištěné vodě se rozšířily nemoci. Desítky států poslaly humanitární pomoc, stejně jako neziskové organizace a také jednotlivci.

Hrubý domácí produkt (HDP)

Hrubý domácí produkt se využívá k měření výkonnosti ekonomiky dané země. Je vyjádřením hodnoty veškerého zboží a služeb vyrobených na území státu v konkrétním roce. Zohledňuje spotřebu, investice a vývoz.

Hrubý národní produkt (HNP)

Hrubý národní produkt je vyjádřením hodnoty zboží a služeb vyrobených občany určitého státu bez ohledu na místo podnikání. Vypočítá se tak, že se od HDP odečtou příjmy cizinců a přičtou se příjmy občanů daného státu žijících v zahraničí.¹⁷

Index lidského rozvoje (Human Development Index – HDI)

V minulosti byl za hlavní ukazatel míry rozvoje považován hrubý domácí produkt země. Existuje ovšem celá řada zemí s poměrně vysokým či prudce rostoucím HDP, ve kterých žije významná část populace pod hranicí chudoby. Příkladem může být Etiopie, která je v posledních letech nejrychleji se rozvíjející ekonomikou celého afrického kontinentu¹⁸ a která zároveň patří k jednomu z nejchudších afrických zemí. Téměř třetina místních obyvatel žije pod hranicí chudoby.¹⁹

Z uvedeného příkladu je patrné, že HDP nevypovídá o rozvinutosti země dostatečným způsobem. Je tomu tak proto, že kromě produktivity hospodářství HDP nezohledňuje žádné další aspekty rozvoje. Proto Organizace spojených národů (OSN) zavedla v 90. letech 20. století pro měření rozvoje přesnější nástroj – tzv. **Index lidského rozvoje (HDI)**.

HDI se vyjadřuje číselným koeficientem od 0 do 1 a je vypočítáván ze tří různých faktorů: kromě **HDP** zahrnuje také **očekávanou délku života obyvatel** a **vzdělání, resp. očekávanou délku školní docházky**.

- **HDP** se pro lepší srovnatelnost přepočítává na obyvatele a zohledňuje paritu kupní síly. Parita kupní síly pak představuje množství statků či služeb, které si je v různých zemích možné pořídit za stejnou hodnotu peněz.
- **Očekávaná délka života** vypovídá o průměrném věku, jehož se skupina lidí narozena v téže roce pravděpodobně dožije za předpokladu, že by se úmrtnost v dané zemi v budoucnu neměnila.²⁰ Tento údaj je přitom ovlivněn celou řadou souvisejících aspektů, jako je například přístup ke zdravotnické péči a její kvalita, potravinová bezpečnost a míra výskytu podvýživy.
- **Očekávaná délka školní docházky** zohledňuje počet let, které jedinec žijící v dané zemi stráví ve škole. Tato veličina je významně ovlivněna nejen vzdělávacím systémem dané země a jeho kvalitou, ale také dostupností školního vzdělávání.

Zkoumání lidského rozvoje se věnuje **Rozvojový program OSN (UNDP – United Nations Development Program)**, který každoročně uveřejňuje rozsáhlou Zprávu o lidském rozvoji – Human Development Report. Tento dokument je přístupný na oficiálních stránkách UNDP.²¹

17) THE WORLD BANK. DEPweb: Beyond Economic Growth Student Book [online]. 2004 [cit. 2014-12-28].

18) AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP. Ethiopia economic outlook [online]. 2015 [cit. 2015-01-04].

Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/countries/east-africa/ethiopia/ethiopia-economic-outlook/>

19) UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. Human Development Reports [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/data>

20) CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World factbook, Country comparison life expectancy at birth [online]. 2015 [cit. 2015-01-04].

Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2102rank.html>

21) UNITED NATIONS HUMAN DEVELOPMENT PROGRAMME. Human Development Report 2014 [online]. 2015 [cit. 2015-01-05].

Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

Vybrané ukazatele pro země v simulační hře				
Země	Počet obyvatel	HDP na obyvatele (PPP, 2011, USD)	HDI (2017)	Stupeň rozvoje
Česká republika	10,6 mil.	32 606	27	velmi vysoký
Srbsko	8,8 mil.	14 049	67	vysoký
Kolumbie	49,1 mil.	13 255	90	střední
Pákistán	197 mil.	5 035	150	nízký

Data: Statistiky UNDP – Rozvojový program OSN (<http://hdr.undp.org/en/data>) – [cit. 2019-07-16].

Jediný nástroj pro měření rozvoje?

Jako hlavní ukazatel rozvoje se v současné době sice používá Index lidského rozvoje (HDI), nicméně existuje řada dalších nástrojů. V odborných studiích se proto můžeme kromě HDI setkat například i s pojmy jako Index podílu chudých (HCI), Index lidské chudoby (HPI), Multidimenzionální index chudoby (MPI), Participativní hodnocení míry chudoby (PPA), Giniho koeficient či Hrubé národní štěstí (GNH). Tyto ukazatele pak hodnotí rozvoj na základě různých východisek a zohledňují různé faktory. Potřeba jejich zavedení pak vypovídá o komplexnosti problematiky rozvoje.²²

Hrubé národní štěstí (GNH)

Hrubé národní štěstí (GNH) je termín, který se v rozvojových studiích začal objevovat v roce 2008, kdy jej poprvé zavedl bhútánský král Jigme Singye Wangchuck. Tento index bere v úvahu devět různých faktorů, a sice duševní blaho, životní úroveň, dobré vládnutí, zdraví, vzdělání, životaschopnost komunit, kulturní diverzitu, využití času a ekologickou diverzitu.²³ Ač někteří vědci tento koncept napadají, jeho velkým přínosem je to, že názorně ukazuje, že chudoba a nízká životní úroveň nemusí nutně znamenat nešťastný život.

22) MONDA.EU. Chudoba [online portál]. 2015 [cit. 2015-01-05].

23) CENTRE FOR BHUTAN STUDIES & GNH RESEARCH. Gross national happiness [online portál]. 2015 [cit. 2014-01-04].

Dostupné z: <http://www.grossnationalhappiness.com/> Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/human-development-report-2014>

Zdroje:

Úvod

HUPPERT, Herbert E. a R. Stephen J. SPARKS. Extreme natural hazards: population growth, globalization and environmental change. Philosophical Transactions of the Royal Society 2006, č. 364, s. 1875-1888.

INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES. What is a disaster? [online]. [cit. 2014-12-16]. Dostupné z: <https://www.ifrc.org/en/what-we-do/disaster-management/about-disasters/what-is-a-disaster/>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2013.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Národní strategie GRV 2011 - 2015 aktualizovaná pro období 2016 - 2017 [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: www.mzv.cz

MUNSLOW, Bary a Tim O'DEMPSEY. Globalisation and Climate Change in Asia: the urban health impact. Third World Quarterly. 2010, č. 31 (8), s. 1339-1356.

MŠMT ČR. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: www.msmt.cz

Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 73.

Mimořádné události u nás a ve světě

ATHUKORALA, Prema-chandra. Disaster, generosity and recovery: Indian Ocean Tsunami. 2012. Working Papers No. 2012/04. Australian National University, Arndt-Corden Department of Economics.

CENTRE FOR RESEARCH ON THE EPIDEMIOLOGY OF DISASTERS. Disaster profiles. EM-DAT - The International Disaster Database [online databáze]. 2009 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.emdat.be/disaster-profiles>

CHRISTIAN AID. Christian Aid Resources for Teachers. Disaster Zone [online]. 2014 [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://learn.christianaid.org.uk/TeachersResources/secondary/disaster-zone.aspx>

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Vyhodnocení povodní v červnu 2013 [online]. Praha: ČHMÚ, 2014 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://voda.chmi.cz/pov13/SouhrnnaZprava.pdf>

MOUNT EREBUS VOLCANO OBSERVATORY [online]. 2014 [cit. 2014-12-28].

NOAA NATIONAL GEOPHYSICAL DATA CENTER. Natural Hazards Data, Images and Education [online]. 2014 [cit. 2014-08-28]. Dostupné z: <http://www.ngdc.noaa.gov/hazard/>

RELIEF WEB: Disasters [online]. United Nations Office for the Coordination of Humanitarian Affairs, 1996 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://reliefweb.int/disasters>

UNIVERSITY AT BUFFALO. Indian Ocean Tsunami Disaster [online]. 2014 [cit. 2014-12-29].

Jakou řečí mluví povodeň

COMMISSION OF INQUIRY, INTERIM REPORT. Queensland Floods [online]. August 2011 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.floodcommission.qld.gov.au/__data/assets/pdf_file/0006/8781/QFCI-Interim-Report-August-2011.pdf

FLOOD WARNING IN QUEENSLAND 10TH JANUARY 2011. In: Youtube [online]. 10.01.2011 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: https://www.youtube.com/watch?v=2XP9_7qaMDo

McANENEY, John a Robin C. van den HONERT. The 2011 Brisbane Floods: Causes, Impacts and Implications. Water [online]. 2011, roč. 3, s. 1149-1173 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.riskfrontiers.com/pdf/water-03-01149.pdf>

QUEENSLAND FLOOD NEWS 10/01/11. In: Youtube [online]. 10.01.2011 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=QjjCKqYftHs>

QUEENSLAND FLOODS COMMISSION OF INQUIRY 2011 [online]. Multicultural Development Association, 2011 [cit. 2014-12-29].

ZÁCHRANNÝ KRUH. Varovný signál: zvuková ukázka [online]. 2015 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/dulezite-informace-pro-zivot/varovani-vystrahy/varovny-signal.html>

www.hzscr.cz

Evakuační zavazadlo

ETHIOPIAN GOVERNMENT. Flash Appeal for the 2006 Flood Disaster in Ethiopia [online]. 2006 [cit. 2014-12-29].

GIANTIN, Stefano. Evakuierung der Ortschaft Obrenovac [online fotografie]. Diakonie Katastrophenhilfe, 2014 [cit. 2014-12-29].

INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES. Ethiopia: Country Case Study Report. How Law and Regulations Support Disaster Risk Reduction [online]. April 2013 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.droughtmanagement.info/literature/IFRC_ethiopia_law_and_regulations_supporting_drr_2013.pdf

RADY V NOUZI.CZ. Evakuační zavazadlo [online]. 2007–2014 [cit. 2014-12-29].

UNICEF. Ethiopia. Statistics [online]. 2013 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: http://www.unicef.org/infobycountry/ethiopia_statistics.html

UNITED NATIONS HUMAN DEVELOPMENT PROGRAMME. Human Development Reports [online]. 2014 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components>

ZÁCHRANNÝ KRUH. Evakuační zavazadlo [online]. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/mimoradne-udalosti/obecne-informace/evakuacni-zavazadlo.html>

Táhneme za jeden provaz

ASOCIACE ZÁCHRANNÝ KRUH. Mimořádné události [online]. 2014 [cit. 2014-11-19]. Dostupné z: <http://www.zachranny-kruh.cz/pro-verejnost/mimoradne-udalosti/povodne/povodne-otazky-a-rady-psychologu.html>

MINISTERSTVO VNITRA ČR. Pravidla dobrovolnické pomoci při mimořádných událostech. Praha: Ministerstvo vnitra ČR, 2013.

MINISTERSTVO VNITRA A GENERÁLNÍ ŘEDITELSTVÍ HASIČSKÉHO ZÁCHRANNÉHO SBORU. Ochrana člověka za mimořádných událostí. Příručka pro učitele základních a středních škol. Praha: Ministerstvo vnitra a Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2003.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Moldavsko. Základní informace o teritoriu [online]. 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/evropa/moldavsko/

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Program dvoustranné rozvojové spolupráce ČR - Moldavsko 2018 - 2023 [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: http://www.czechaid.cz/wp-content/uploads/2019/05/Plán-DRS-ČR-Moldavsko_2018-2023.pdf

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Plán pro zvládání povodňových rizik v povodí Labe pro období 2015 - 2021 [online]. MŽP ČR, ČHMÚ, VÚV T. G. Masaryka, 2015 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: http://www.povis.cz/pdf/PZPR_labe.pdf

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Plán pro zvládání povodňových rizik v povodí Odry pro období 2015 - 2021 [online]. MŽP ČR, ČHMÚ, VÚV T. G. Masaryka, 2015 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: http://www.povis.cz/pdf/PZPR_odra.pdf

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. MINISTERSTVO ZEMĚDĚLSTVÍ ČR. Plán pro zvládání povodňových rizik v povodí Dunaje pro období 2015 - 2021 [online]. MŽP ČR, ČHMÚ, VÚV T. G. Masaryka, 2015 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: http://www.povis.cz/pdf/PZPR_dunaj.pdf

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME. Human Development Reports [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>

VYMĚTAL, Štěpán. Povodně – doporučení psychologů MV [online]. Ministerstvo vnitra ČR, 2009 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <http://www.mvcr.cz/clanek/zpravodajstvi-povodne-doporuceni-psychologu-ministerstva-vnitra.aspx>

Zákon č. 239 ze dne 28. června 2000 o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 73.

Pravda, nebo ne

AHERN, Mike et al. Global Health Impacts of Floods: Epidemiologic Evidence. Epidemiologic Reviews [online]. 2005, 27(1) [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://epirev.oxfordjournals.org/content/27/1/36.long>

ASSOCIATED PROGRAMME ON FLOOD MANAGEMENT. What are the negative social impacts of flooding? [online]. 2013 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.apfm.info/?p=2459>

CENTRUM PRO MEDIÁLNÍ STUDIA FAKULTY SOCIÁLNÍCH VĚD UK. Portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy [online]. 2012–2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: <http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/>

ČERMÁKOVÁ, Veronika. Anatomie mediálního příběhu o povodních v roce 2002 v deníku Mladá fronta DNES. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Fakulta sociálních studií, Katedra mediálních studií a žurnalistiky, 2006. Dostupné také z: http://is.muni.cz/th/103264/fss_b/bakalarska_prace.pdf

ČESKÁ TELEVIZE. Kodex České televize [online]. 1996 - 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/kodex-ct/

PEARSON, Lucy. Early Warning of disasters: Facts and Figures [online]. SciDevNet, 2014 [cit. 2014-12-29]. Dostupné z: <http://www.scidev.net/global/communication/feature/early-warning-of-disasters-facts-and-figures-1.html>

QUEENSLAND FLOODS COMMISSION OF INQUIRY 2011 [online]. Multicultural Development Association, 2011 [cit. 2014-12-29].

RYŠÁNKOVÁ, Irena. Lžou novináři? Metodický materiál. In: CENTRUM PRO MEDIÁLNÍ STUDIA FAKULTY SOCIÁLNÍCH VĚD UK. Portál FSV UK pro rozvoj mediální gramotnosti a podporu mediální výchovy [online]. 2012 - 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://medialnigramotnost.fsv.cuni.cz/zobraz/clanek/lzou-novinari_

WORLD FOOD PROGRAMME. Floods across Sub-Saharan Africa hit 1.5 Million People [online]. 2007 [cit. 2014-07-02]. Dostupné z: <https://www.wfp.org/stories/floods-across-sub-saharan-africa-hit-15-million-people>

Tržiště potřeb

ADRA ČR. Adra vyšle do Srbska svůj tým i vybavení [online]. 2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://www.adra.cz/novinky/id/adra-vysle-do-srbska-svuj-tym-i-vybaveni>

AFRICAN DEVELOPMENT BANK GROUP. Ethiopia Economic Outlook [online]. 2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.afdb.org/en/countries/east-africa/ethiopia/ethiopia-economic-outlook/>

AMERICAN RED CROSS. Tools and Resources [online]. 2009 [cit. 2014-08-20]. Dostupné z: <http://www.redcross.org/prepare/disaster-safety-library>

BBC. Colombia flooding continues with thousands homeless [online]. 2010 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-12006568>

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World factbook: Population below poverty line [online]. 2015 [cit. 2015-01-04].

CENTRAL INTELLIGENCE AGENCY. The World factbook: Country comparison life expectancy at birth [online]. 2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2102rank.html>

CENTRE FOR BHUTAN STUDIES & GNH RESEARCH. Gross national happiness [online portál]. 2015 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: <http://www.grossnationalhappiness.com/>

ČESKÁ TELEVIZE. Balkánské povodně měsíc poté: Leckde se začíná uklízet, možná i na celé roky [online zpravodajství]. 27. 6. 2014 [cit. 2014-08-11]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ct24/svet/278537-balkanske-povodne-mesic-pote-leckde-se-zacina-uklizet-mozna-i-na-cele-roky/>

ČESKÁ TELEVIZE. Pákistánu hrozí humanitární katastrofa [online]. 2010 [cit. 2014-12-28].

DAVIES, Lucy. Pakistan Floods Progress Report 2010/2011. In: OXFAM International [online]. 2014 [cit. 2015-01-06]. Dostupné z: http://www.oxfam.org/sites/www.oxfam.org/files/file_attachments/pakistan-progress-report-floods-jh-en_4.pdf

LIDOVKY.CZ. Katastrofa na Balkáně: voda opadá, hrozí však epidemie a výbuchy min. In: Lidovky.cz [online]. 2014 [cit. 2015-01-07]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/bosna-a-srbsko-kvuli-povodnim-zadaji-dalsi-mezinarodni-pomoc-p5b-/zpravy-svet.aspx?c=A140519_112158_ln_zahranici_msl

MINISTERSTVO ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ ČR. Vyhodnocení povodní v červnu 2013 [online]. Praha: ČHMÚ, 2014 [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://voda.chmi.cz/pov13/SouhrnnaZprava.pdf>

MONDA.EU. Chudoba [online portál]. 2015 [cit. 2015-01-05].

MORRIS-IVESON, Leslie. WASH and DRR integration during a flood response in Cordoba province, Colombia: A case study. In: PreventionWeb [online]. 2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: http://www.preventionweb.net/files/22653_22653oxfamdrwashcolombia1.pdf

SOLIDAR. Call for Solidarity: Floods in Serbia and Bosnia [online]. 2014 [cit. 2014-12-28].

THE INTERNATIONAL FEDERATION OF RED CROSS AND RED CRESCENT SOCIETIES. Disaster relief emergency fund (DREF): Colombia: Floods [online]. 2011 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <https://www.ifrc.org/docs/appeals/11/MDRCO009do.pdf>

THE EXPRESS TRIBUNE: Flood updates: Death toll soars to 359 [online]. 2014 [cit. 2014-12-28]. Dostupné z: <http://tribune.com.pk/story/759970/flood-updates-dco-orders-evacuation-of-jhang-city/>

THE WORLD BANK. DEPweb: Beyond Economic Growth Student Book [online]. 2004 [cit. 2014-12-28].

TOMÁŠEK, Aleš. Člověk v tísní pomáhá lidem v bosenském Maglaji a Doboji s úklidem a odstraňováním škod po povodni. In: CLOVEKVTISNI.CZ [online]. 2014 [cit. 2014-12-28].

UNITED NATIONS HUMAN DEVELOPMENT PROGRAMME. Human Development Reports [online]. [cit. 2019-07-16]. Dostupné z: <http://hdr.undp.org/en/content/table-1-human-development-index-and-its-components>

WIKIPEDIA: the free encyclopedia. 2014 Southeast Europe floods [online]. Last modified on 18. 12. 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/2014_Southeast_Europe_floods

WIKIPEDIA: the free encyclopedia. 2010 Pakistan floods [online]. Last modified on 12. 11. 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/2010_Pakistan_floods

WIKIPEDIA: the free encyclopedia. 2010 Colombian rainy season [online]. Last modified on 1. 8. 2014 [cit. 2014-12-30]. Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/2010_Colombia_floods

Mimořádné události v globálních souvislostech

Metodika pro učitele ZŠ

© Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce 2019

Autoři: Veronika Frélichová, Adriana Kábová, Šárka Hauznerová, Martina Kollerová

Vydala Diakonie ČCE – Středisko humanitární a rozvojové spolupráce

Belgická 22, 120 00 Praha 2, email: spolu@diakonie.cz

www.diakoniespolu.cz

Grafická úprava: Petr Bláha

Jazyková korektura: Bc. Kristýna Šťastná

Tisk: Tiskárna Polygraf, s.r.o.

Modřišice 156, 511 01 Turnov

www.tisk.cz

2. aktualizované vydání, 2019

Příručka vznikla v rámci projektu Ochrana života a zdraví při mimořádných událostech v ČR a ve vybraných zemích globálního Jihu podpořeného z prostředků Otto per Mille. Druhé vydání příručky bylo publikováno za finanční podpory Diakonie Katastrophenhilfe v rámci projektu Odolná obec a projektu SDGs a migrace financovaného Evropskou komisí.

ISBN 978-80-907574-0-0

Diakonie
Českobratrské církve evangelické

Středisko humanitární
a rozvojové spolupráce

 **otto
per
mille**
CHIESA VALDESE
UNIONE DELLE CHIESE METODISTE E VALDESI

Diakonie
Katastrophenhilfe

Publikace vznikla za podpory
Evropské unie

